Przewodnik ministranta

WROCŁAW dominikanie.pl

duszpasterstwo
akademickie
dominik

Przewodnik ministranta

kościół św. Wojciecha we Wrocławiu

Autor:

Łukasz Bujło

Pomoc merytoryczna:

o. Marcin Barański OP
Kamil Dyba

Korekta:

Marek Misiak
Andrzej Pilarczyk

Wrocław 2011

Spis treści

WSTĘP 6
STRÓJ LITURGICZNY 8
ALBA 8
WIĄZANIE CINGULUM: 8
SKŁADANIE ALBY: 9
POSTAWY I GESTY LITURGICZNE 10
WYGLĄD ZEWNĘTRZNY 10
POSTAWA STOJĄCA 10
POSTAWA SIEDZĄCA 11
POSTAWA KLĘCZĄCA 11
UKŁON 11
PRZYKLĘKNIECIE 12
PRZEJŚCIE 12
PROCESJA WEJŚCIA 14
PRZYKŁADOWY SCHEMAT SŁUŻBY PRZY RÓŻNEJ LICZBIE MINISTRANTÓW 16
PROCESJA WYJŚCIA 19
PODSTAWOWE ZASADY DOTYCZĄCE WSZYSTKICH MINISTRANTÓW 22
PRZED MSZĄ ŚW. 22
PODCZAS MSZY ŚW. 22
MINISTRANT KRZYŻA KRUCYFERARIUSZ 24
W TRAKCIE MSZY ŚW. 24
MINISTRANT ŚWIATŁA – CEROFERARIUSZ 26
PRZED MSZĄ ŚW. 26
PODCZAS MSZY ŚW. 26
TRZYMANIE ŚWIECY 30
LEKTOR – MINISTRANT SŁOWA BOŻEGO 32
PRZED MSZĄ ŚW. 32
PODCZAS MSZY ŚW. 32
PO MSZY ŚW. 33
MINISTRANT EWANGELIARZA 34
PRZED MSZĄ ŚW. 34
PODCZAS MSZY ŚW. 34
PO MSZY ŚW. 35
POPRAWNE USTAWIENIE MSZAŁU I MIKROFONU 35
MINISTRANCI OŁTARZA 36
PRZED MSZĄ ŚW. 36
PODCZAS MSZY ŚW. 37
PO MSZY ŚW. 39
MINISTRANCI Z PATENAMI 40
PRZED MSZĄ ŚW. 40
PODCZAS MSZY ŚW. 40

Po mszy św. 41
Ministranci kadzidła (turyferariusz i nawikulariusz) 42
Informacje ogólne 42
Przed mszą św. 43
Podczas mszy św. 44
Po mszy św. 47
Właściwe poruszanie się po prezbiterium 47
Trzymanie trybularza 48
Zasypywanie 48
Okadzenie 49
Postawa podczas mszy 49
Zakrystia 50
Kredens (po prawej stronie) 50
Szafa 51
Komody (po lewej stronie) 51
Krypta 52
Siódemki 52
Przed mszą 52
Podczas mszy 53
Po mszy 53
Wieczorna msza wspólnotowa 54
Adoracje w krypcie 54
Roraty 56
Przed mszą 56
Podczas mszy 57
Po mszy 57
Lekcjonarz 58
Podział tomów lekcjonarza 58
Cykle 58
Czytania w dni powszednie Okresu Zwykłego 58
Piętnaście reguł dla lektorów i prowadzących modlitwy 60
Reguła I 60
Reguła II 60
Reguła III 60
Reguła IV 61
Reguła V 61
Reguła VI 61
Reguła VII 61
Reguła VIII 61
Reguła IX 61
Reguła X 62
Reguła XI 62
Reguła XII 63
Reguła XIII 63
Reguła XIV 64

Reguła XV 64
Naczynia liturgiczne i bielizna kielichowa 66
Kielich 66
Patena 66
Korporał 66
Palka 66
Puryfikaterz 66
Welon na kielich 67
Puszka (ciborium) 67
Ampułki 67
Lawaterz 67
Ręczniczek 67
Vasculum 67
Monstrancja 67
Melchizedek 68
Kustodia 68
Kociołek 68
Kropidło 68
Łódka (nawikula) 68
Trybularz 68
Słownik .....
Bibliografia .....

Rozdział 1

Wstęp

Zadaniem służby liturgicznej jest troska o piękno liturgii. Aby móc w pełni realizować ten cel, konieczne jest stałe ćwiczenie i rozwijanie umiejętności należytego spełniania posług. Jednak nasze działania nie mogą ograniczać się jedynie do doskonalenia czynności ministranckich, trzeba przede wszystkim pamiętać, że nasza posługa jest służbą Bożą. To co robimy przy ołtarzu, ma być uwielbieniem Pana. Dlatego każdy z nas powinien się starać, by posługa, jaką wykonuje, była na cześć i chwałę Boga.

Mam nadzieję, że każdy z ministrantów będzie potrafił wykonywać powierzoną mu funkcję sumiennie i z zaangażowaniem, a w razie nieprzewidzianych komplikacji będzie umiał na tyle mądrze postępować, aby nikt się nie zorientował, że jest to improwizacja.

Przewodnik jest podzielony na kilka rozdziałów. Pierwsze z nich przedstawiają zadania służby liturgicznej, omawiają postawy i gesty. W następnych rozdziałach znajduje się opis posług ministranckich podczas mszy wspólnotowych czy rorat. Pod koniec znajduje się opis lekcjonarza i mszału oraz słownik pojęć liturgicznych. Przewodnik będzie cały czas aktualizowany i w miarę możliwości dołączane będą kolejne rozdziały.

Nawet jeśli służysz przy ołtarzu już kilka lat i wydaje Ci się, że perfekcyjnie opanowałeś wszystkie funkcje, przeczytaj niniejszą instrukcję i sprawdź czy nie powinieneś przypadkiem czegoś zmienić.

Całej służbie liturgicznej życzymy wytrwałości w rozwijaniu wiedzy o liturgii oraz wielu „sukcesów” przy ołtarzu, na chwałę Boga.

KAŻDY MINISTRANT DĄŻY DO TEGO, BY ZAWSZE MÓGŁ UCZESTNICZYĆ W EUCHARYSTII W SPOSÓB SAKRAMENTALNY, TZN. PRZYJĄĆ KOMUNIĘ ŚWIĘTĄ.

KAŻDY MINISTRANT ZOBOWIĄZANY JEST DO PRZYCHODZENIA CO NAJMNIEJ 20 MINUT PRZED ROZPOCZĘCIEM NIEDZIELNEJ EUCHARYSTII ORAZ 15 MINUT PRZED MSZĄ ŚWIĘTĄ W DNI POWSZEDNIE.

OBECNOŚĆ NA ZBIÓRKACH JEST OBOWIĄZKOWA.

PIĘĆ MINUT PRZED ROZPOCZĘCIEM EUCHARYSTII W ZAKRYSTII POWINNA BYĆ ZACHOWANA CISZA.

Rozdział

2

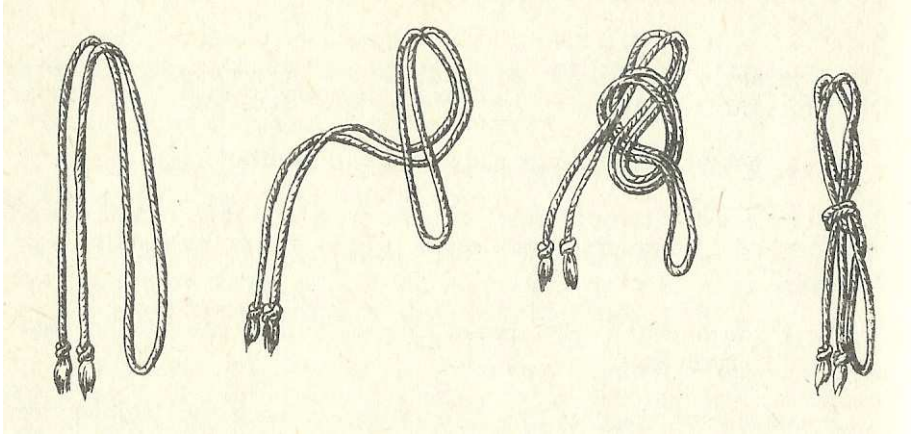
Strój liturgiczny

Alba

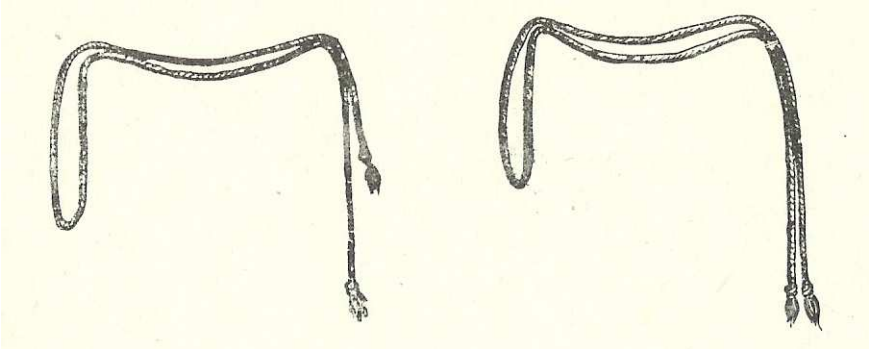

Biała szata jest najstarszym strojem liturgicznym w Kościele. „Szatą liturgiczną wspólną dla duchownych i ministrantów wszystkich stopni jest alba, przepasana w biodrach paskiem lub bez paska„ (OWMR 298).

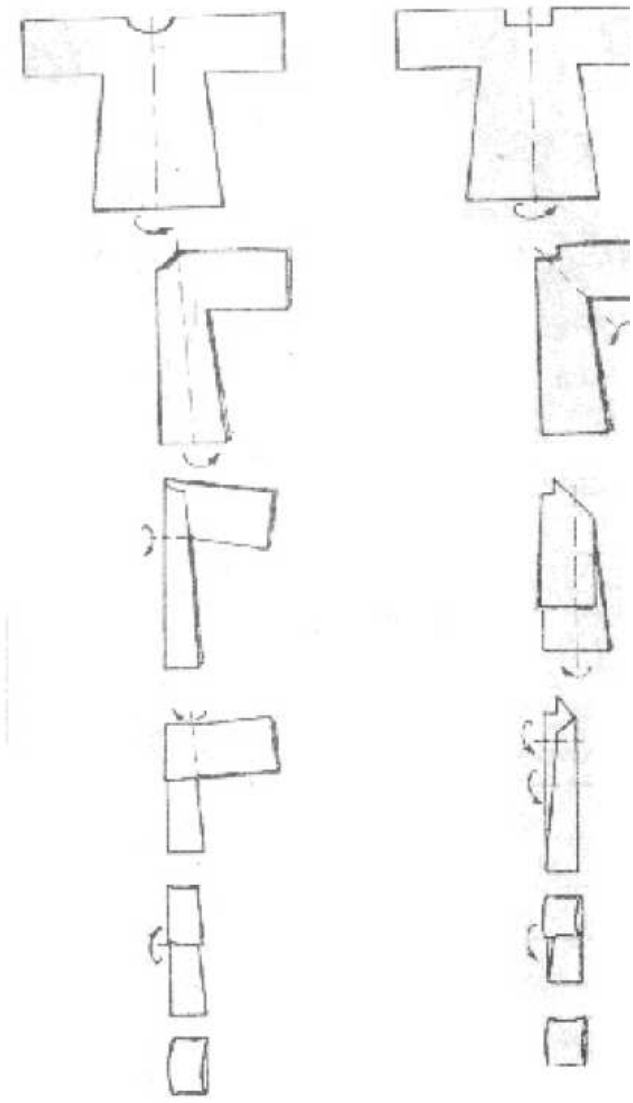
Wiązanie cingulum:

– wyrównanie końców

Składanie alby:

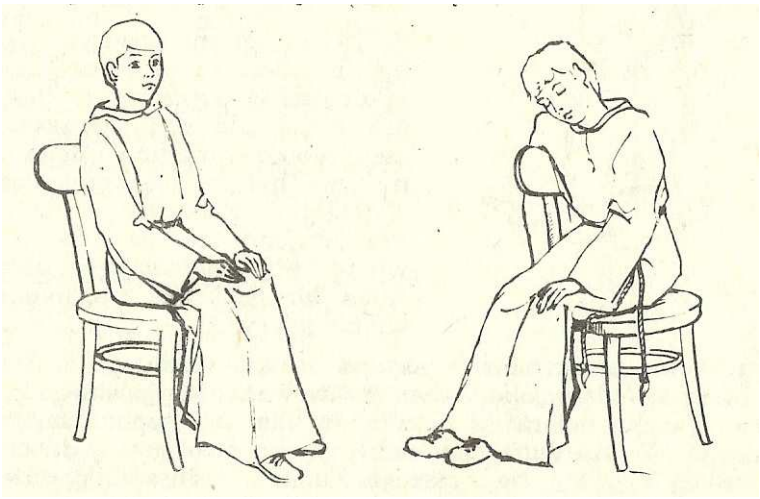

Rozdział 3

Postawy i gesty liturgiczne

Wygląd zewnętrzny

Wygląd zewnętrzny jest najbardziej rzucającym się w oczy „elementem” posługi, a przez to pierwszym świadectwem składanym wobec zgromadzenia wiernych. Msza święta nie jest wydarzeniem sportowym czy rozrywkowym. Dlatego domaga się odpowiedniego wyglądu tych, którzy w niej uczestniczą.

Pamiętajmy! Zawsze służymy w długich spodniach. Osoby, które przychodzą w krótkich spodenkach, lekceważą posługę przy ołtarzu.

Przed wyjściem do ołtarza ministranci powinni wzajemnie zwracać sobie uwagę na pewne nieprawidłowości.

Postawa stojąca

Liturgiczna postawa stojąca posiada dwie cechy charakterystyczne:

- ciało i głowa wyprostowane,
- ręce złożone na wysokości piersi.

Postawa stojąca jest zasadniczą postawą w liturgii. Jest znakiem świadomego uczestnictwa i zaangażowania, a nie biernej tylko obecności. Ma wyrażać szacunek i cześć wobec Chrystusa i Jego tajemnic, ma być znakiem gotowości do wykonania zleconych nam zadań.

Postawa siedząca

Postawa taka wyraża skupienie, sprzyja rozważaniu usłyszanego Słowa Bożego. Kiedy więc w czasie mszy świętej siadamy, nie znaczy to, że nadeszła chwila „odpoczynku". Siadamy w tym celu, aby lepiej słuchać, aby więcej zapamiętać, aby doskonalej rozważać Słowo, które Bóg do nas kieruje.

Przyjmując postawę siedzącą należy pamiętać:

– pierwszy siada celebrans (za wyjątkiem ogłoszeń duszpasterskich),

– zajmujemy takie miejsce, aby nie trzeba było przechodzić w celu wykonania posługi. Przede wszystkim nie należy niepotrzebnie przechodzić na drugą stronę prezbiterium.

Postawa klęcząca

Postawa klęcząca wyraża się nie tylko zgiętymi kolanami. Istotne znaczenie mają także ręce złożone na piersi, oczy wpatrzone w Najświętszy Sakrament, wyprosowany tułów. Z całej postaci winno bić skupienie i świadomość trwania w obecności Boga.

UWAGA! W trakcie **przeistoczenia**, gdy kapłan przyklęka (po ukazaniu Ciała Chrystusa), służba liturgiczna nie skłania głowy. Jest to gest kapłański!

Ukłon

Pochylenie głowy

Ciało pozostaje wyprostowane, a lekko skłania się tylko głowę. Ręce powinny być złożone.

Lekki skłon wykonujemy:

– wymawiając imiona trzech Osób Boskich, imię Jezusa, Najświętszej Maryi Panny i świętego, na którego cześć odprawia się mszę świętą;

– w trakcie recytacji tzw. spowiedzi powszechnej (***Spowiadam się Bogu Wszechmogącemu***...) skłaniamy głowę, wypowiadając imię Maryi. Nie czynimy zaś tego, gdy w modlitwie eucharystycznej imię Maryi jest wypowiadane przez kapłana!

– podczas **hymnu *Chwała na wysokości Bogu*** cała służba liturgiczna wykonuje dwukrotnie skłon na imię *Jezus Chrystus*. Gest ten czynimy, by oddać cześć Chrystusowi;

– wskazany jest taki ukłon przed czynnością liturgiczną i po jej zakończeniu;

– przyjmując uroczyste błogosławieństwo.

UWAGA! Wszystkie ukłony podczas wykonywania posługi to pochylenie głowy – poza następującymi:

Pochylenie ciała

Pochylenie ciała wykonujemy głęboko, całym tułowiem, a ręce trzymam złożone.

Wykonujemy go w następnych okolicznościach:

– podczas **wyznania wiary** na słowa *I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem* głęboko się pochylając (w uroczystość Zwiastowania i Narodzenia Pańskiego przyklękając);

– oddając cześć ołtarzowi, na którym nie ma Najświętszego Sakramentu (gdy jest, przechodząc klękamy na oba kolana).

Przyklęknięcie

Przyklęknięcie jest znakiem, który wyraża na zewnątrz wolę i pragnienie człowieka, aby Bogu oddać cześć, aby zbliżając się do Niego przywitać Go lub pożegnać w sposób najbardziej właściwy.

Przyklękamy tylko przed Najświętszym Sakramentem oraz przed krzyżem od jego adoracji w Wielki Piątek do rozpoczęcia Wigilii Paschalnej.

Przyklękając należy pamiętać o następujących uwagach:

– klęka się zawsze na prawo kolano i nie czyni się przy tym żadnych innych gestów, np. znaku krzyża lub skłonu;
– ciało powinno być wyprostowane;
– nie należy przyklękać w biegu, lecz zatrzymać się zwrócić się w odpowiednim kierunku i dopiero przyklęknąć;
– gdy przyklękamy parami lub wszyscy ministranci razem, należy to uczynić równocześnie.

Przejście

Najczęstsze przejścia w liturgii to procesje. Idziemy wtedy równo według ustalonego porządku, nie spiesząc się, zachowując poważny nastrój, pamiętając, że procesja jest znakiem naszego pielgrzymowania do Boga.

OGÓLNA ZASADA:

WE WSZYSTKICH POSŁUGACH, W KTÓRYCH WYKONUJE SIĘ UKŁONY POWINNO STOSOWAĆ SIĘ UKŁON GŁOWĄ. WYJĄTKIEM JEST WYZNANIE WIARY – WTEDY NALEŻY WYKONAĆ UKŁON CIAŁEM.

Rozdział 4

Formowanie procesji

Procesja wejścia

Przed wyruszeniem procesji wejścia usługujący ustawiają się w zakrystii w odpowiedniej kolejności według sprawowanych posług.

Stosowane są dwa rodzaje wejść: długie i krótkie. Wejście długie jest uroczyste, przechodzi przez drzwi zakrystii znajdujące się w nawie poprzecznej, następnie obok obrazu Najświętszej Maryi Panny Różańcowej, środkiem głównej nawy do prezbiterium. Jest ono najczęściej stosowane w niedzielę i święta (przyjmując odpowiednią liczbę ministrantów) a także podczas rorat (rys 4.3).

Gdy jest mniej niż trzech ministrantów, zasadniczo nie stosuje się długiego wejścia. Wejście krótkie polega na przejściu z zakrystii drzwiami wychodzącymi z zakrystii wprost do prezbiterium. Stosowane jest ono zazwyczaj w dni powszednie. Wtedy wchodzi się bocznym wejściem (znajdującym się po lewej stronie prezbiterium) w rzędzie, jeden za drugim. Pierwsza osoba dzwoni sygnaturką – dzwonkiem umieszczonym po lewej stronie wejścia do prezbiterium.

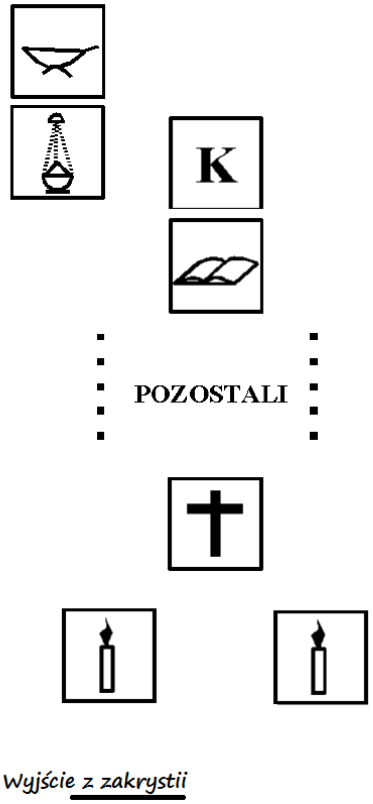
Gdy stosowane jest długie wejście, należy poprosić zakrystianina, aby zadzwonił sygnaturką. Jeśli zdarzy się, że nie ma nikogo na dyżurze, to powinna zadzwonić osoba, znajdująca się najbliżej celebransa (mająca „wolne ręce").

Procesja powinna być ustawiona na **5 minut** przed mszą świętą. Każdy powinien stać na swoim miejscu[1]. W tym czasie obowiązuje zupełna **cisza**. Jest to bardzo ważne, zarówno dla celebransa, jak i ministrantów, aby mogli się wyciszyć i w skupieniu przygotować do przeżywania Eucharystii.

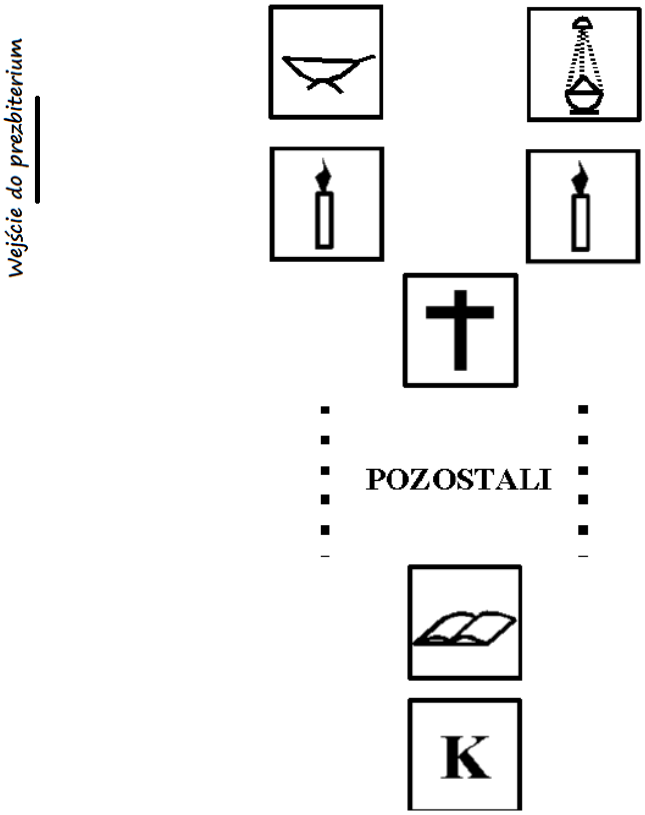
Przed wyjściem odmawiana jest *modlitwa przed służeniem*. Podkreślone jest słowo „modlitwa", gdyż nie jest to recytowanie jakiejś „formułki". Jej słowa należy wypowiadać ze spokojem, a nie jak wojskowe komendy. Jej początek por. Ps 44, 4.

[1] Po prawej stronie powinny być ustawione osoby pełniące funkcję obok ambony tj. lektorzy, ministranci ołtarza oraz lewy ministrant światła (rys. 4.1). W lewym rzędzie powinni znajdować się pozostali ministranci. Jeśli jest ich więcej, to mogą stać w drugim rzędzie, z uwzględnieniem, że po przyklęknięciu przed ołtarzem przejdą do prawej części prezbiterium.

Oto za chwilę przystąpię do ołtarza Bożego, do Boga, który rozwesela młodość moją. Do świętej przystępuję służby. Chcę ją dobrze pełnić. Proszę Cię, Panie Jezu, o łaskę skupienia, by myśli moje były przy Tobie, by oczy moje były zwrócone na ołtarz, a serce moje oddane tylko Tobie. Amen.

RYS.4.1. USTAWIENIE DO PROCESJI WEJŚCIA (W ZAKRYSTII)

RYS.4.2. PROCESJI WEJŚCIA DŁUGIEGO (W KOŚCIELE)

 – ministrant ognia – łódka

 – ministrant ognia – trybularz

 – ministrant światła

 – ministrant krzyża

 – ministrant ewangeliarza

 – kapłan

Przykładowy schemat służby przy różnej liczbie ministrantów

Gdy jest 1 ministrant

Wejście krótkie:
1. Czytania, kielich, ampułki

Gdy jest 2 ministrantów

Wejście krótkie:
1. Czytanie I, kielich
2. Czytanie II, ampułki

Gdy jest 3 ministrantów

Wejście krótkie/długie. Nie wynosimy procesyjnie ewangeliarza – jest on kładziony przed mszą św. na ołtarzu bądź nie jest używany (decyzja Celebransa).
1. Akolitka L, Czytanie I, ampułki
2. Akolitka P
3. Krzyż, czytanie II, kielich

Gdy jest 4 ministrantów

Wejście długie:
1. Akolitka L, czytanie I
2. Akolitka P
3. Krzyż, ampułki
4. Czytanie II, kielich, ewangeliarz

Gdy jest 5 ministrantów

Wejście długie:
1. Krzyż, czytanie II, ampułki
2. Akolitka P
3. Kielich
4. Ewangeliarz, czytanie I
5. Akolitka L

lub: jeżeli jest kadzidło

1. Akolitka L, czytanie I
2. Akolitka P
3. Krzyż, kielich
4. Czytanie II, ampułki, ewangeliarz
5. Kadzielnica

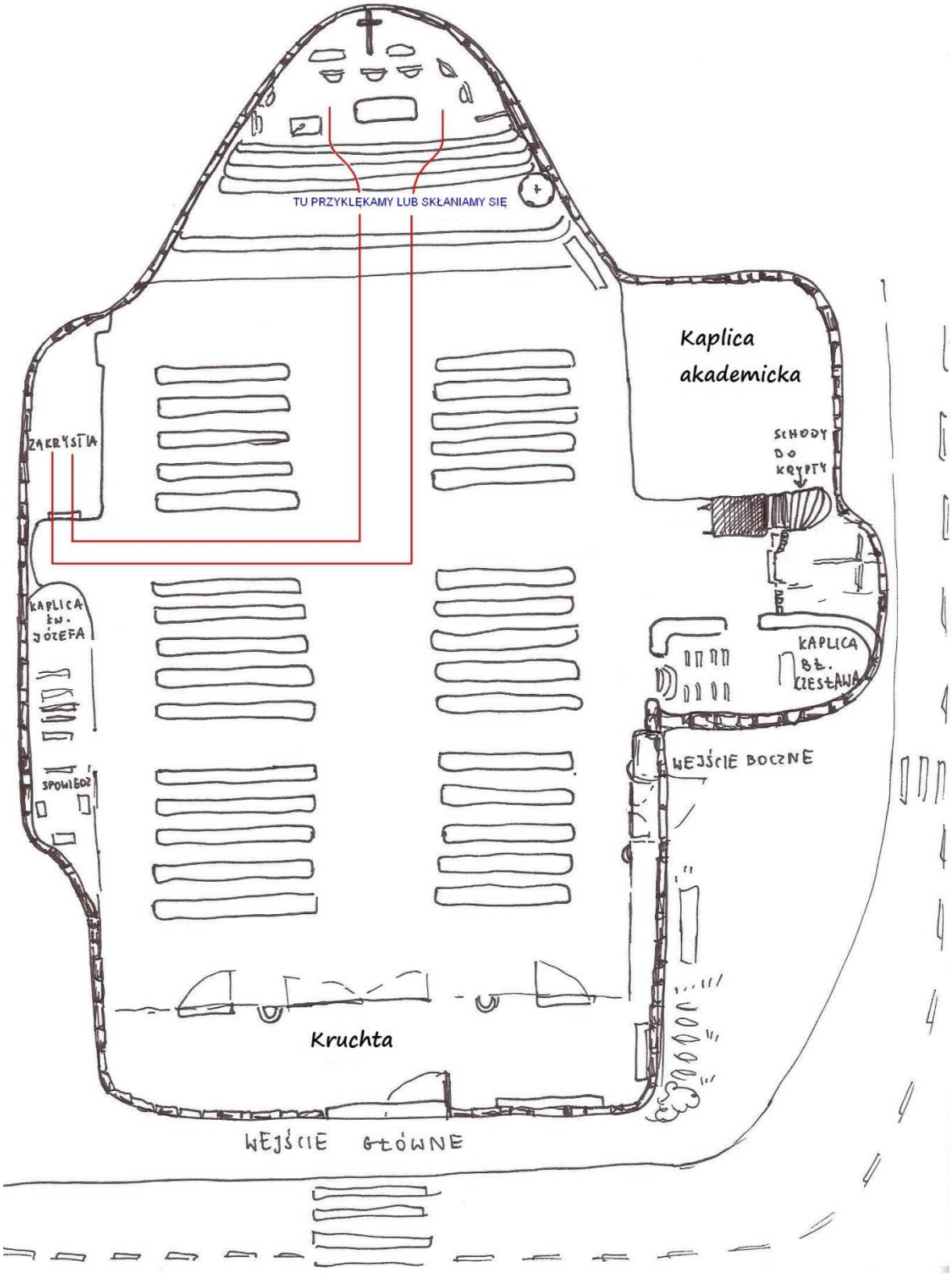
// gdy trzeba, 4. ministrant bierze łódkę i dochodzi do pomocy przy zasypaniu

Gdy jest 6 ministrantów

Wejście długie:
1. Czytanie I, kielich, ewangeliarz
2. Kadzielnica
3. Akolitka L
4. Czytanie II, ampułki, krzyż
5. Łódka
6. Akolitka P

Gdy jest 7 ministrantów

Wejście długie:
1. Czytanie I, ewangeliarz
2. Kadzielnica
3. Akolitka L
4. Czytanie II, ampułki, krzyż
5. Łódka
6. Akolitka P
7. Kielich

Rys.4.3. Procesji wejścia długiego

Po dojściu do prezbiterium przyklękamy (nie w biegu – należy przystanąć), a następnie udajemy się na miejsca siedzące. Ważne, by zrobić to spokojnie, ale sprawnie.

Wszyscy ministranci idący w asyście przyklękają poza:

Ministrantami światła – ci skłaniają głowę,

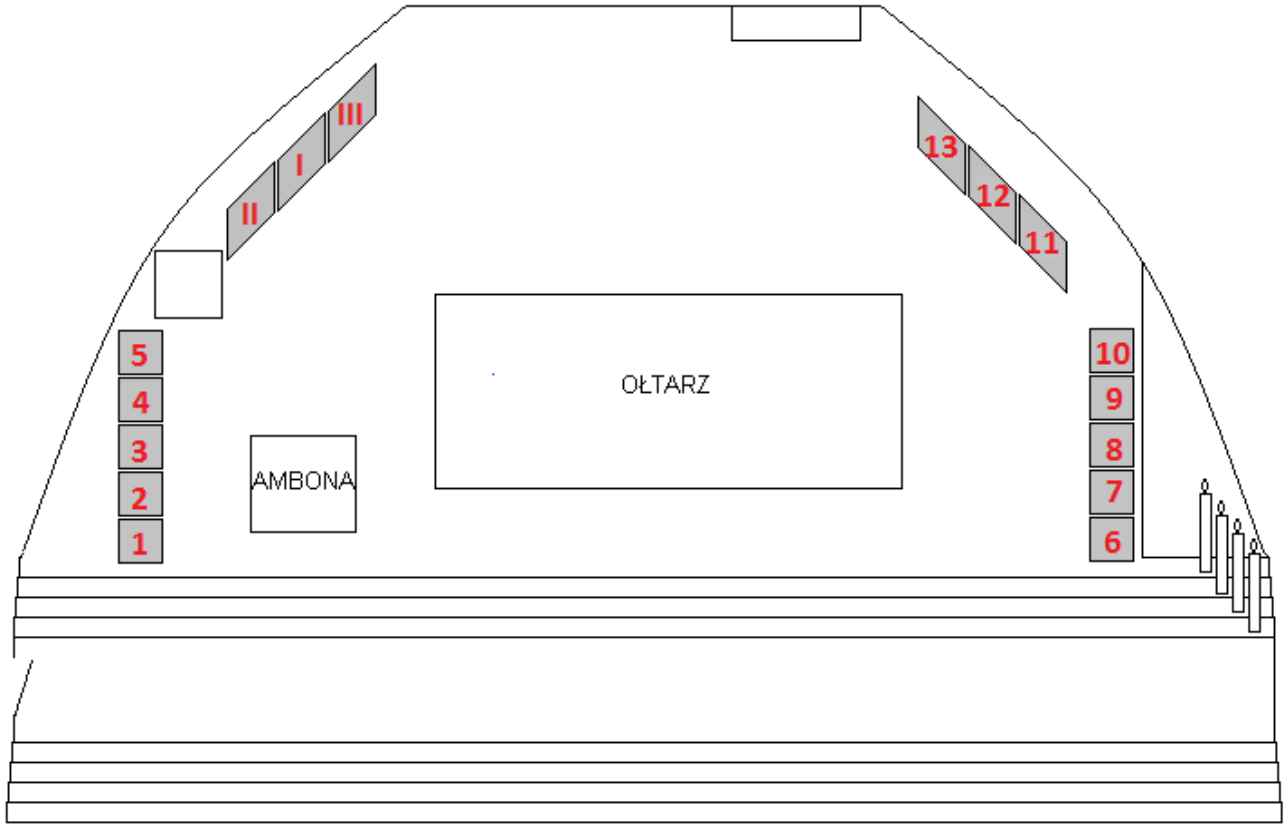
Ministrantem krzyża – ten skłania głowę i idzie w stronę zakrystii,

Ministrantem ewangeliarza – ten skłania głowę, wchodzi na górę i podchodzi do ołtarza celem złożenia na nim ewangeliarza,

Ministrantami kadzidła – ci skłaniają głowę.

UWAGA. Jeśli przed ministrantem niosącym ewangeliarz idzie nie para, lecz jedna osoba, to para poprzedzająca samotnie idącego ministranta wpuszcza go między siebie i przyklękają wszyscy razem.

Kolejność zajmowanych miejsc:

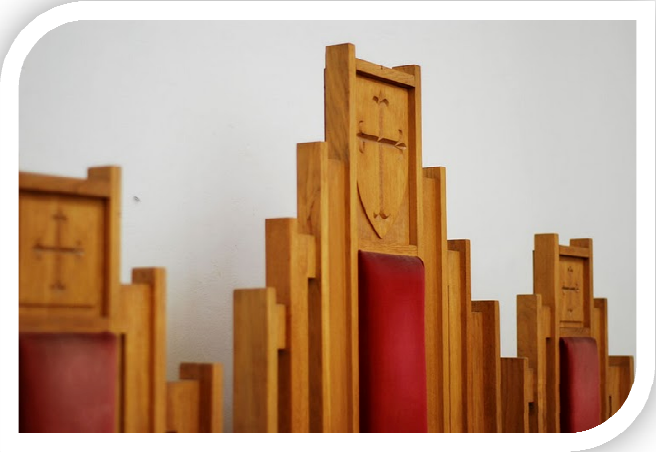

Rys. 4.4. Rozkład zajmowanych miejsc

Miejsca **I, II i III** przeznaczone są dla **kapłanów** i zasadniczo nie należy ich zajmować. Gdy ministrantów jest więcej, należy dostawić do prezbiterium krzesła z zakrystii. Gdy zaś mszę sprawuje więcej niż trzech kapłanów, koncelebransi zajmują miejsca obok tj. 13, 12 itd.

Miejsca **1** i **6**, czyli najbardziej zewnętrzne, przeznaczone są dla **ministrantów światła** i nie należy ich zajmować.

Miejsce **2** i **3** przeznaczone są dla **lektorów**.

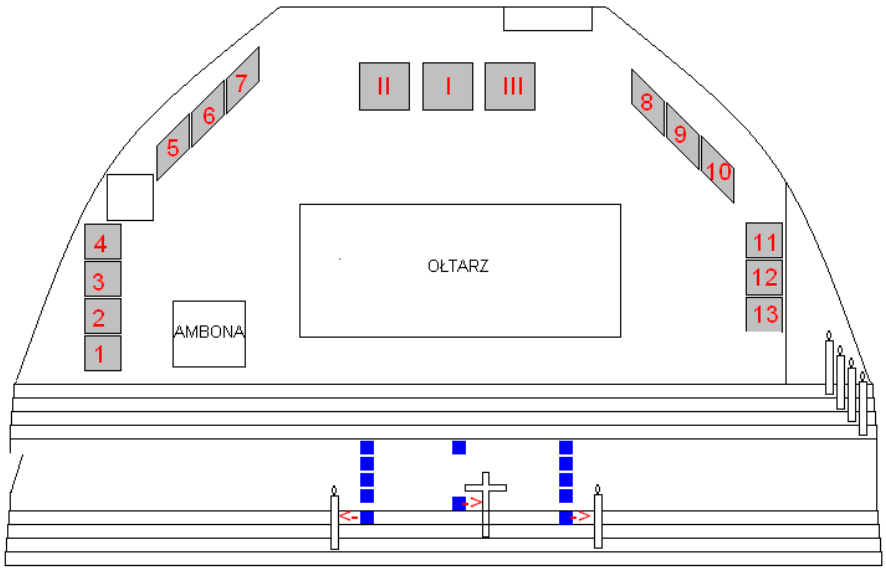
Miejsce **4** – dla **ministranta ołtarza** odpowiedzialnego za **ampułki**.

Miejsce **5** – dla **ministranta ołtarza** odpowiedzialnego za **kielich**.

Pozostali ministranci powinni zajmować pozostałe miejsca – z naciskiem na miejsca 6-13, aby ustawienie ministrantów było w miarę symetryczne.

UWAGA. Miejsca powinno się zawsze zajmować od najbardziej zewnętrznych (tzn. po prawej stronie: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 i 13, zaś po lewej: 1, 2, 3, 4 i 5).

Procesja wyjścia

Rys. 4.5. Formowanie procesji w przypadku długiego wyjścia.

Po błogosławieństwie pierwsi schodzą ministranci światła trzymając w ręku akolitkę, a dopiero po nich pozostali ministranci, jeden za drugim.

Procesję wyjścia formuje się podobnie jak procesję wejścia, z tą różnicą, że nie niesie się już w niej kadzidła i ewangeliarza. Ministranci światła powinni zatrzymać się na wysokości pierwszego stopnia prezbiterium. Następnie ustawiają się: ministrant krzyża, pozostali ministranci i na końcu celebrans (należy tak się ustawić, żeby być jak najbliżej celebransa, a nie ministrantów światła).

Ustawieni w stronę ołtarza ministranci czekają na celebransa, by następnie równo z nim przyklęknąć. Następnie należy odwrócić się w stronę ludu i wrócić do zakrystii w analogicznym szyku, jak podczas wejścia.

Po wejściu idziemy w głąb zakrystii (do końca). Ministrant krzyża odwraca go w stronę celebransa i następuje modlitwa po służeniu. Po modlitwie nie rozchodzimy się; należy poczekać, aż ministranci odłożą akolitki i krzyż na miejsca. Po krótkich uwagach podsumowujących posługę w trakcie danej mszy ministranci pomagają w przygotowaniach do następnej mszy i/lub sprzątają po odprawionej (w szczególności jest to bardzo ważne w niedziele po „dwudziestkach", gdy zajęta jest osoba mająca dyżur w zakrystii).

Przy krótkim zejściu należy ustawić się również w dwóch kolumnach, z tą różnicą, że najbliżej ołtarza znajdują się ministranci światła, a za nimi pozostali ministranci. W środku między akolitami stoi celebrans. Procesja wyjścia wygląda następująco: najpierw idzie ministrant światła odpowiedzialny za lewą akolitkę, następnie jego kolumna, później celebrans, a za nim ministranci z drugiej kolumny, zaczynając od końca. Procesję zamyka ministrant światła odpowiedzialny za prawą akolitkę.

Po powrocie do zakrystii należy:

- przynieść kielich do zakrystii i ubrać go, tj. włożyć nań bieliznę kielichową tego kapłana, który będzie przewodniczył mszy świętej (należy spojrzeć na grafik) i przykryć go welonem kielichowym w odpowiednim kolorze (**1. ministrant ołtarza**);
- przenieść pateny na stolik w prezbiterium, przynieść z prezbiterium ampułki (**2. ministrant ołtarza**);
- ustawić mszał i mikrofon na ołtarzu oraz przygotować na ambonie odpowiednie teksty/księgi (**ministrant niosący ewangeliarz**);
- przynieść z prezbiterium ewangeliarz i odłożyć go na miejsce (**ministrant niosący ewangeliarz**)
- wyczyścić kadzidło (**ministrant kadzidła**).

***UWAGA**. Do prezbiterium wchodzimy dopiero po zakończeniu śpiewu na wyjście.*

***UWAGA**. Jeśli nie był niesiony ewangeliarz, obowiązki ministranta niosącego ewangeliarz (wyżej przedstawione) przejmuje **lektor** wykonujący II czytanie, zaś gdy jest tylko jedno czytanie, lektor wykonujący I czytanie.*

Modlitwa po służeniu

Boże, którego dobroć powołała mnie do Twojej służby, spraw, abym uświęcony uczestnictwem w Twych tajemnicach przez dzień dzisiejszy i całe me życie szedł tylko drogą zbawienia. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Rozdział 5

Podstawowe zasady dotyczące wszystkich ministrantów

Przed mszą św.

15 minut przed mszą należy przynieść mszał do zakrystii. Po przygotowaniu mszału przez celebransa należy odnieść go na miejsce, tj. do prezbiterium po prawej stronie.

Podczas mszy św.

W trakcie recytacji tzw. spowiedzi powszechnej (***Spowiadam się Bogu wszechmogącemu***...) skłania się głowę, wypowiadając imię Maryi. Nie czynimy zaś tego, gdy w modlitwie eucharystycznej imię Maryi jest wypowiadane przez kapłana!

Podczas **hymnu *Chwała na wysokości Bogu*** cała służba liturgiczna wykonuje dwukrotnie skłon głową na imię *Jezus Chrystus*. Gest ten czynimy, by oddać cześć Chrystusowi.

Podczas **ewangelii** wszyscy ministranci zwracają się w stronę ambony, okazując szczególną cześć dla słów Chrystusa. Odwracają się, niejako odprowadzając wzrokiem kapłana niosącego ewangeliarz, lub – jeśli ewangeliarz nie jest niesiony – po zakończeniu śpiewu przed ewangelią. Znak krzyża przed ewangelią wykonują po słowach „Słowa ewangelii według…"

Podczas **wyznania wiary** na słowa *I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem* należy głęboko się pochylić (w uroczystość Zwiastowania i Narodzenia Pańskiego przyklęknąć).

W trakcie **przeistoczenia**, gdy kapłan przyklęka (po ukazaniu Ciała Chrystusa) służba liturgiczna nie skłania głowy. Jest to gest kapłański!

Przekazanie znaku pokoju. Osoby siedzące najbliżej celebransa (po obu stronach) odbierają od niego znak pokoju (najpierw podchodzi ministrant stojący po stronie ambony). Następnie każda z nich przekazuje go osobie siedzącej obok. Znak pokoju przekazuje sobie nawzajem przez podanie ręki, aż otrzymają go ministranci światła (którzy siedzą na najbardziej zewnętrznych miejscach). Osoba, która przekazuje znak pokoju, może powiedzieć „Pokój z tobą". Na to wezwanie odpowiada się „Amen". Inne formuły słowne nie są dozwolone (po słowach kapłana „Przekażcie sobie znak pokoju" – nie należy robić skłonów. Do przekazania znaku pokoju służy sam gest podania ręki).

Ministranci powinni dawać przykład ludowi, dlatego powinni włączać się w śpiew podczas eucharystii.

Podczas eucharystii nie klęka się przed tabernakulum! Przechodząc na drugą stronę prezbiterium, oddaje się cześć ołtarzowi poprzez ukłon (skłon ciałem) w jego stronę, niezależnie od tego, z której strony ołtarza się znajdujemy. **Także każde podejście do ołtarza w celu wykonania posługi i odejście od niego wiąże się z ukłonem**.

Ministranci przystępujący do komunii powinni zejść przed prezbiterium i ustawiają się parami jako pierwsi, a następnie za nimi wierni. Po przyjętej komunii należy wrócić i usiąść na swoim miejscu.

Tylko podczas uroczystego błogosławieństwa należy pochylić głowę. Po błogosławieństwie czekamy, aż ministranci światła trzymając akolitki zaczną schodzić. Za nimi można ustawić się w procesję wyjścia. Należy stanąć bliżej miejsca, gdzie będzie stał celebrans, a nie bliżej ministrantów światła.

Posługa	Przed mszą św.	Po mszy św.
ministrant światła	− sprawdza, czy zapalone są świece w prezbiterium, − sprawdza, czy jest odpowiednia ilość oliwy w akolitkach, w razie potrzeby napełnia je.	
lektor	− przynosi lekcjonarz do zakrystii, − przygotowuje czytania, − zanosi lekcjonarz do ambony.	
ministrant niosący ewangeliarz	− przygotowuje ewangeliarz – sprawdza z sygnaturą w kalendarzu liturgicznym, − przynosi mszał, - przygotowuje ambonę (mszał, ogłoszenia, intencje), − po ustawieniu mszału przez celebransa wynosi go na miejsce (po prawej stronie prezbiterium).	− ustawia mszał i mikrofon na ołtarzu, − przynosi z prezbiterium ewangeliarz i chowa go na miejsce.
ministrant kadzidła: kadzielnica	− przygotowuje kadzielnicę.	− czyści kadzielnicę.
ministrant kadzidła: łódka	− przygotowuje łódkę – sprawdza, czy jest odpowiednia ilość kadzidła, w razie potrzeby przygotowuje odpowiednią ilość.	
ministrant ołtarza: kielich	− przygotowuje kielich – w razie potrzeby przebiera go (należy pamiętać o 2 korporale), − wynosi kielich zakryty welonem do prezbiterium.	− przynosi i przebiera kielich.
ministrant ołtarza: ampułki	− przygotowuje ampułki, − wynosi ampułki do prezbiterium, − przenosi pateny ze stolika na drugą stronę prezbiterium (obok ołtarza).	− przenosi pateny na stolik w prezbiterium, − przynosi ampułki.

Rozdział

6

Ministrant krzyża krucyferariusz

(MK)

Jak nazwa wskazuje, mowa o ministrancie niosącym krzyż na czele procesji.

Krzyż jest najważniejszym znakiem chrześcijaństwa, otaczanym szacunkiem i czcią. Ze względu na niezwykłą godność krzyża, niesienie tego znaku zbawienia winno być zaliczane do najbardziej odpowiedzialnych funkcji w liturgii. „Wskazane jest, aby ukazywać jej wielkość i piękno wszystkim tym, którzy są w jakiś sposób naznaczeni cierpieniem. Dla nich bowiem «nieść krzyż» znaczy bardzo cierpieć, a przez to być bliżej Ukrzyżowanego Chrystusa. Oni ze względu na swoje cierpienie mają pewnego rodzaju pierwszeństwo w spełnianiu tej posługi, choć mogą ją spełniać wszyscy członkowie zespołu ministranckiego". W geście uszanowania przed i po posłudze można ucałować krzyż.

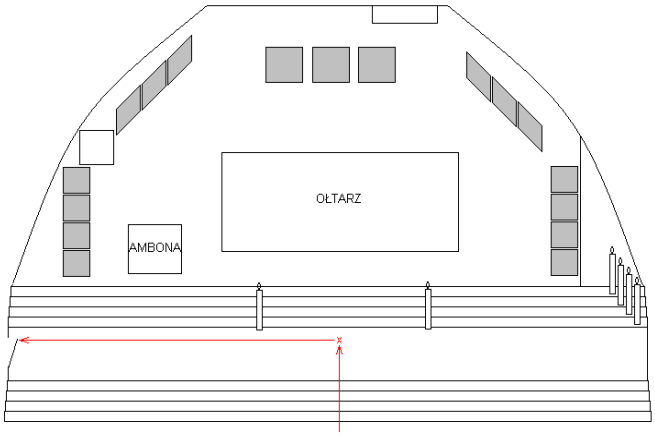
W trakcie mszy św.

– **procesja wejścia** – MK idzie pomiędzy ministrantami światła lub, jeśli nie ma wystarczającej ilości miejsca, sam, zaraz za nimi, skłania głowę przed ołtarzem, po czym wraca do zakrystii i odstawia krzyż na miejsce (rys. 6.1). Następnie czeka, aż cała procesja wejdzie do prezbiterium, podchodzi przed ołtarz między akolitami, robi skłon głową i (jeśli nie ma innej funkcji) kieruję się na prawą stronę (rys.6.2).

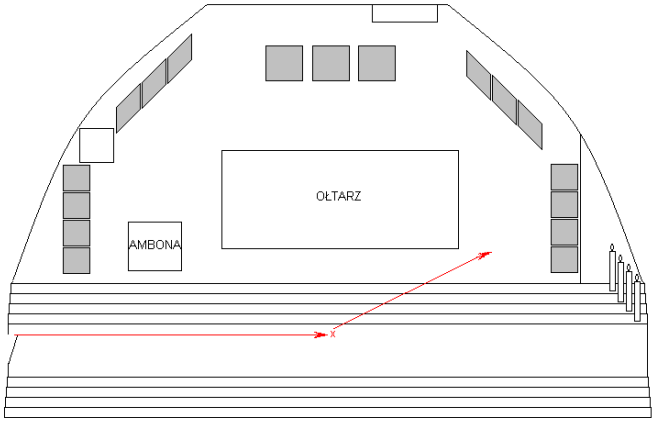
– **pieśń *Baranku Boży*** – podczas tej pieśni należy rozdać pateny.

– **procesja wyjścia** – w niedzielę podczas ogłoszeń (lub w tygodniu, gdy jest długie wyjście – po modlitwie po komunii) MK schodzi, robi skłon w stronę ołtarza i idzie do zakrystii po krzyż (jeśli siedzi po lewej stronie, nie wykonuje przy odchodzeniu do zakrystii żadnych dodatkowych gestów) (analogicznie jak na rys.6.2). Po błogosławieństwie, gdy ministranci światła zaczną schodzić, MK wychodzi z przedsionka zakrystii i ustawia się na początku procesji.

– w zakrystii – po wejściu do zakrystii ustawia się do modlitwy – odwracając jednocześnie krzyż w stronę celebransa. Po modlitwie odkłada krzyż na miejsce

Rys. 6.1. Procesja wejścia – ministrant krzyża

Rys. 6.2.Procesja wejścia – sytuacja po zaniesieniu krzyża do zakrystii

Rozdział 7

Ministrant światła – ceroferariusz

Ministrant światła, inaczej ceroferariusz, to ministrant pełniący w zgromadzeniu liturgicznym posługę światła. Etymologia słowa ceroferariusz (łac. *ceroferarius*, *cereoferarius*) oznacza niosącego świecznik lub też sam świecznik. Kiedyś nosił on także nazwę młodszego ministranta lub akolity. Ministranci niosący świece w świecznikach (lichtarzach) i pochodnie nazywani byli również kandelabrzystami (łac. *candela* – świeca, *candelabrum* – świecznik).

***oznaczenia: MŚL** – ministrant światła lewy, **MŚP** – ministrant światła prawy*

Przed mszą św.

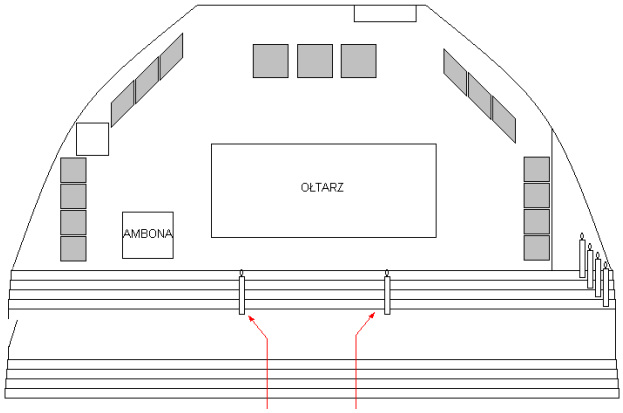
– sprawdza, czy zapalone są świece w prezbiterium;

– sprawdza, czy jest odpowiednia ilość oliwy w akolitkach, w razie potrzeby napełnia je. Należy sprawdzić też czy wyciągnięty jest knot w świecach.

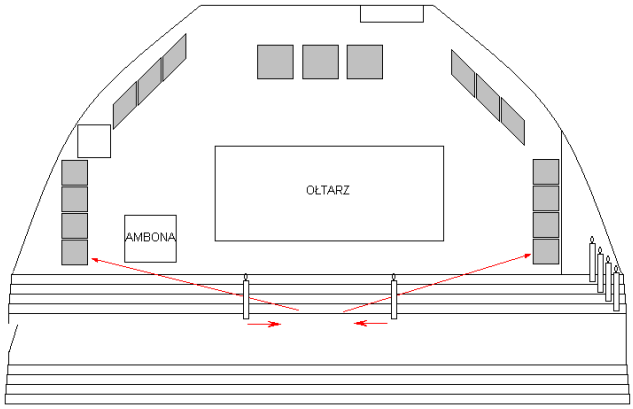
Podczas mszy św.

– **procesja wejścia** (w przypadku dłuższego wejścia ta forma jest najczęściej stosowana) – MŚL i MŚP ustawiają się na początku procesji (jeśli jest kadzidło, to w procesji idą za ministrantami kadzidła, w przeciwnym wypadku idą jako pierwsi). Przed ołtarzem zatrzymują się i stoją naprzeciw twarzami do siebie (ważne jest, aby między MŚL i MŚP było trochę przestrzeni, aby procesja mogła spokojnie między nimi przejść (rys. 7.1). Po przejściu celebransa MŚ odwracają się w stronę ołtarza. Po ucałowaniu ołtarza przez celebransa kładą akolitki na pierwszym stopniu, następnie ustawiają się miedzy akolitkami, kłaniają się w stronę ołtarza i rozchodzą się na boki na swoje miejsca (najbardziej zewnętrzne miejsca przeznaczone są dla MŚ) (rys. 7.2).

W przypadku krótkiego wejścia MŚP i MŚL wychodzą pierwsi z zakrystii, następnie za nimi pozostali ministranci i celebrans. Ministranci światła ustawiają się w rzędzie, w takiej odległości od siebie, aby między nimi znajdowali się pozostali ministranci oraz celebrans.

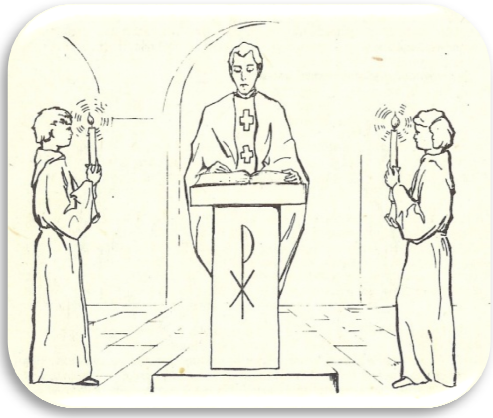

RYS. 7.1 Procesja wejścia – ministranci światła

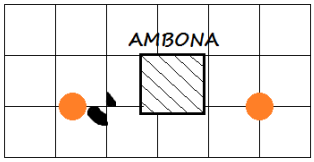

RYS. 7.2.Procesja wejścia – zajęcie miejsc w prezbiterium

– procesja na ewangelię – podczas śpiewu przed ewangelią MŚ schodzą na dół (rys. 7.5), zajmując miejsce przy akolitkach (nie biorą ich do ręki), czekają na ministrantów kadzidła (o ile pełniona jest ta posługa), następnie razem z nimi skłaniają głowę w stronę ołtarza i biorą swoje akolitki. Następnie, cały czas ustawieni w stronę ołtarza, trzymają akolitki i czekają aż kapłan weźmie ewangeliarz z ołtarza. Gdy kapłan zacznie iść w stronę ambony, odwracają się w lewą stronę i podchodzą w miarę równo z kapłanem w stronę ambony. Następnie obracają się w prawo i idą równym tempem po schodach do ambony, obok niej odwracają się do siebie twarzami. Jeśli nie ma ewangeliarza, MŚ czekają aż kapłan skieruje się do ambony (rys. 7.3). Ze względu na wykonywaną posługę, nie czynią znaku krzyża przed ewangelią. Podczas czytania perykopy nie rozglądają się na boki. Postawa powinna być wyprostowana.

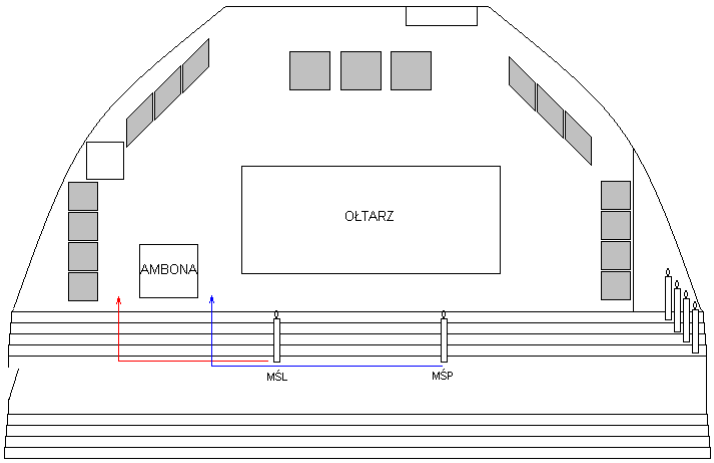
Po odczytaniu ewangelii MŚ ustawiają świece po obu stronach ambony (rys. 7.4, poz. 1) w odpowiedniej odległości, aby od ich płomienia nie zajął się ornat.

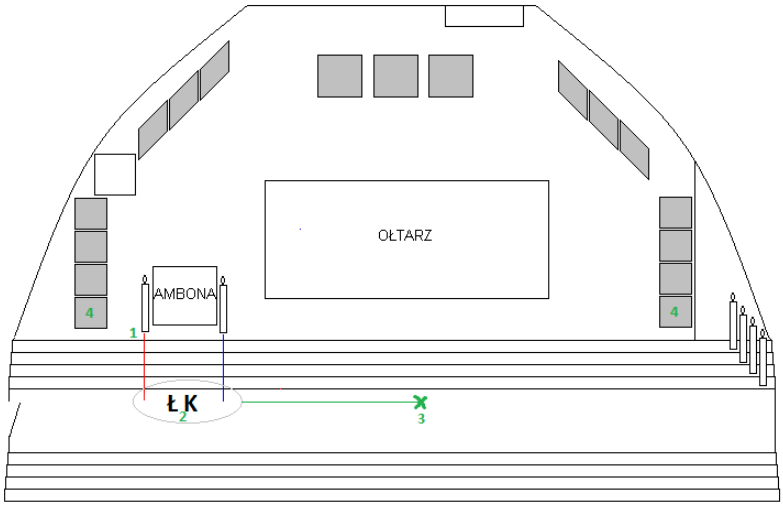
Prawą akolitkę należy ustawić na przecięciu fug, lewą zaś symetrycznie względem ambony tj. za charakterystyczną czarną plamą – tak jak na rysunku obok.

Następnie schodzą w dół, ustawiają się po zewnętrznej stronie ministrantów kadzidła (Rys.7.4, poz. 2), idą z nimi w stronę ołtarza (rys. 7.4 poz. 3), skłaniają się i wracają na swoje miejsce (rys. 7.4, poz. 4).

UWAGA! Gdy obok ambony stoi zapalony paschał, nie wykonuje się posługi procesji na ewangelię.

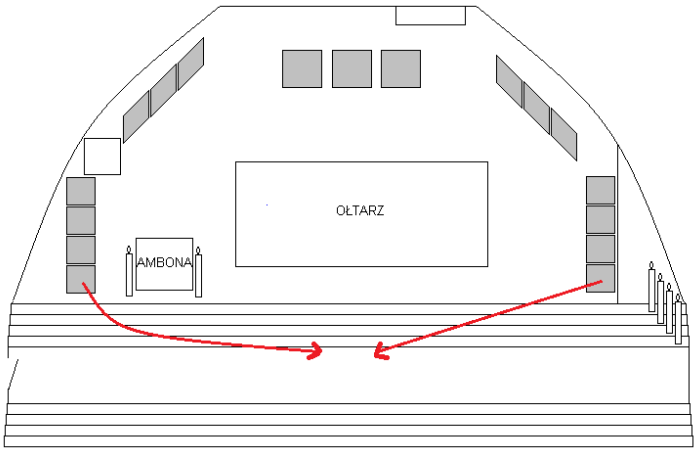

Rys. 7.3. Przejście procesyjne na ewangelię

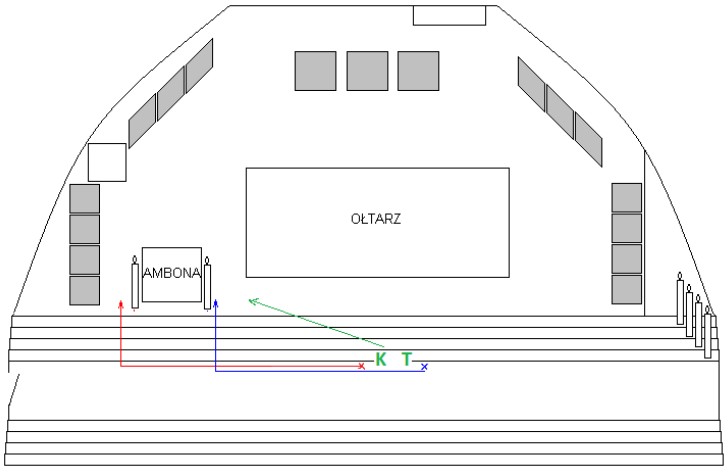

Rys.7 4. Przejście po ewangelii (ozn. Ł – łódka, k – kadzielnica)

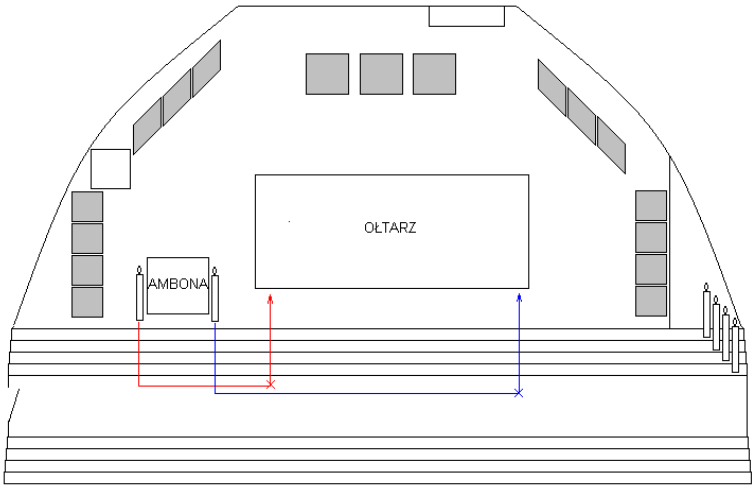
– przygotowanie darów – po modlitwie powszechnej, gdy kapłan udaje się na swoje miejsce, a ministrant ołtarza przygotowuje ołtarz, MŚ kierują się w stronę ołtarza (rys. 7.5). Następnie robią miedzy sobą przerwę, aby między nich weszli ministranci kadzidła. Gdy dołączą ministranci kadzidła, kłaniają się razem z nimi w stronę ołtarza, następnie MŚ kierują się w stronę ambony po akolitki (rys. 7.6.), biorą akolitki i ustawiają je tuż przed ołtarzem (rys. 7.7). Akolitki powinny byś ustawione w miarę blisko ołtarza, na jego krawędziach (rys. 4.5). Po ustawieniu akolitek przed ołtarzem MŚ skłaniają głowy i wracają na swoje miejsca.

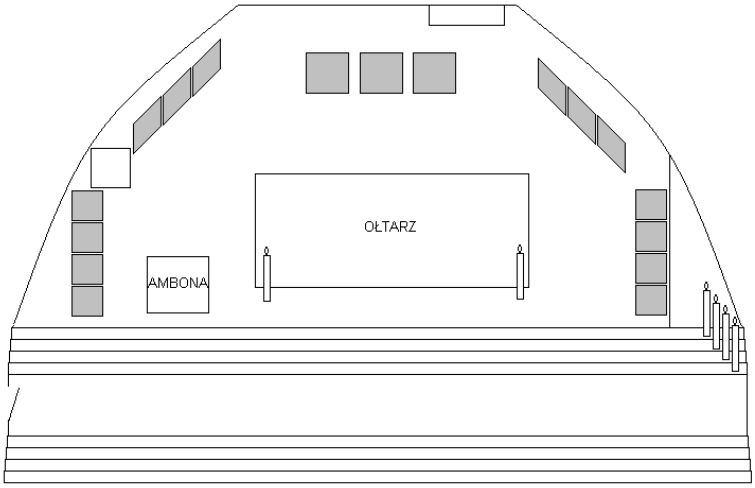
Rys. 7.5. Zejście po akolitki

Rys. 7.6. Przygotowanie darów – zabranie akolitek spod ambony

Rys. 7.7. Przygotowanie darów – przejście pod ołtarz

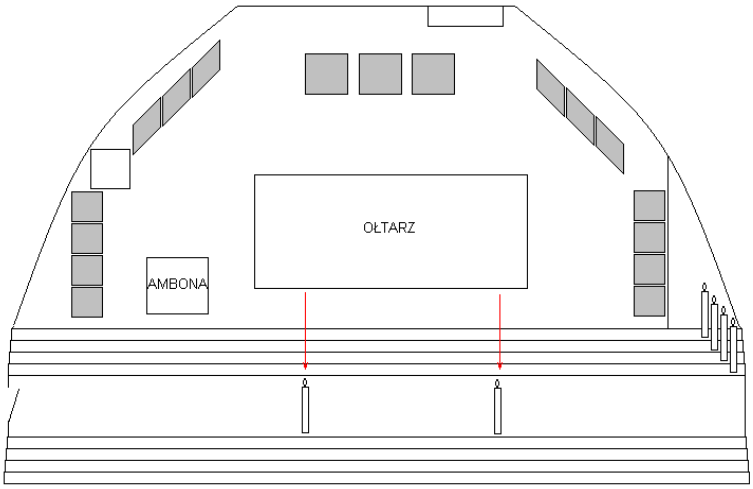

Rys. 7.8. Prawidłowe ustawienie akolitek przed ołtarzem.

– procesja wyjścia – po błogosławieństwie MŚ idą bezpośrednio po akolitki i ustawiają się na początku procesji (rys. 7.9). Przy wyjściu długim MŚ prowadzą procesję, idąc w miarę wolno. Przy wyjściu krótkim MŚL prowadzi procesję, następnie za nim ministranci z jednej kolumny, celebrans, ministranci z drugiej kolumny i na końcu MŚP.

W zakrystii MŚ ustawiają się na początku swoich kolumn do modlitwy. Dopiero po skończonej modlitwie MŚ gaszą świece i odkładają je na miejsce.

Rys. 7.9. Procesja wyjścia

Trzymanie świecy

Najczęściej spotyka się dwa sposoby trzymania świec. Pierwszy i najbardziej zalecony można nazwać „gotyckim", drugi, wskazany niekiedy przy krótkich świecach przypomina styl „romański". W pierwszym przypadku jedna dłoń podtrzymuje świecznik delikatnie w 1/3 wysokości od dołu, druga dotyka środkowej części świecy, a palce wskazują w górę jak przy gotyckiej wieży. Świecznik należy trzymać na takiej wysokości, aby jego górna końcówka (obręcz) była na wysokości wzroku. Ręka trzymająca świecznik od dołu znajduje się od strony wewnętrznej, a druga ręka od strony zewnętrznej.

Należy pamiętać o zasadzie, że palce wskazujące trzymające górną część świecznika powinny być zawsze zwrócone do wiernych.

Podczas mszy zmienia się to dwukrotnie: 1) podczas procesji wejścia, 2) podczas posługi w trakcie całej mszy i procesji wyjścia

W 1) przypadku: MŚP prawą ręką trzyma górną część świecznika, lewą − dolną część, MŚL lewą ręką trzyma górną część świecznika, prawą − dolną część.

W 2) przypadku odwrotnie: MŚP lewą ręką trzyma górną część świecznika, prawą − dolną część, MŚL prawą ręką trzyma górną część świecznika, lewą − dolną część.

Ministranci światła niosący świece nigdy nie przyklękają ze świecami w ręce. Czynią to po ustawieniu świec przed ołtarzem. Ceremoniał biskupi potwierdza tę zasadę, dodając nawet, że nie wykonują głębokiego pokłonu, czyli pochylenia ciała. Odnowione *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* z 2002 roku mówi jednak, że „usługujący, którzy niosą krzyż procesyjny lub świece, zamiast przyklęknięcia wykonują **skłon głowy**".

Należy pamiętać, że każda posługa MŚ w trakcie mszy zaczyna się i kończy ukłonem przed ołtarzem. Wyjątkiem jest procesja wyjścia, w której ministranci światłą bezpośrednio idą po akolitki, bez skłonu w stronę ołtarza.

Rozdział 8

Lektor – ministrant Słowa Bożego

W Polsce używamy dwóch nazw na określenie czytających Słowo Boże w eucharystii: lektor i ministrant Słowa Bożego.

Przed mszą św.

– **przygotowanie lekcjonarza** – lekcjonarz zazwyczaj znajduje się w prezbiterium na ambonie. Należy sprawdzić z sygnaturą w kalendarzu liturgicznym (znajduje się on zazwyczaj na kredensie w zakrystii), czy są w nim zaznaczone odpowiednie czytania. Po znalezieniu odpowiedniego czytania na dany dzień, należy zaznaczyć je zakładką.

– **przygotowanie czytania** – najlepiej przygotować się w domu. Teksty czytań dostępne są na stronach internetowych np. www.mateusz.pl/czytania bądź www.brewiarz.pl. Jeśli nie przygotowało się czytania wcześniej, należy przynajmniej raz przeczytać tekst.

Należy pamiętać, aby przed mszą umieścić lekcjonarz na ambonie, na specjalnej półeczce (jak na zdjęciu obok). Nigdy nie wolno dopuścić do sytuacji, że lekcjonarz niesiony jest w procesji wejścia, ponieważ nie wyniesiono go wcześniej.

Podczas mszy św.

– **I czytanie** – ministrant odpowiedzialny za I czytanie zdejmuje z ambony mszał, odkłada go na półeczkę i wyciąga lekcjonarz. Wszelkie dodatkowe kartki (ogłoszenia, kartka z kalendarza liturgicznego, kartki z tekstami modlitw) przed złożeniem mszału należy wyjąć z niego i zostawić na ambonie. Czytanie należy wykonać bardzo starannie, czytać powoli, tak aby inni mogli usłyszeć

i zrozumieć czytany fragment Pisma Świętego. Po wykonaniu czytania ministrant wraca na swoje miejsce, zostawiając lekcjonarz otwarty na ambonie.

– **II czytanie** – po wykonanym psalmie ministrant odpowiedzialny za II czytanie, podobnie jak poprzednik podchodzi do ambony i czyta starannie fragment. Jeśli jest używany ewangeliarz, po przeczytaniu czytania ministrant zamyka lekcjonarz i kładzie go na półeczkę (śpiew przed ewangelią wykonywany jest zazwyczaj z miejsca, gdzie znajduje się schola). W przeciwnym wypadku zostawia otwarty lekcjonarz na ambonie.

***UWAGA**! Podchodząc/schodząc z ambony nie wykonuje się żadnych skłonów!*

– **modlitwa eucharystyczna** – (gdy jest więcej niż 1 koncelebrans) w czasie antyfony „Święty, święty, święty" lektor II rozdaje koncelebransom teksty Modlitwy Eucharystycznej (znajdują się one na stoliku w prezbiterium). Zabiera je po Doksologii Końcowej[2].

– **komunia** – podczas rozdawania komunii lektor siedzący w prezbiterium powinien przygotować ambonę (powinna znajdować się na niej kartka z formułami modlitw i antyfon) bądź otworzyć i przygotować mszał (ten, który znajduje się na półeczce). Kartkę z ogłoszeniami należy przenieść na krzesło celebransa.

Po mszy św.

– Jeśli nie było procesji z ewangeliarzem (a był on używany podczas mszy św.), ministrant wykonujący II czytanie (jeśli było tylko jedno czytanie – lektor czytający I czytanie) ustawia mszał i mikrofon na ołtarzu, przygotowuje ambonę oraz schodząc do zakrystii zabiera ewangeliarz i odkłada go na miejsce.

[2] Po słowach *Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie…*

Rozdział 9

Ministrant ewangeliarza

Jest to jedna z najprostszych posług, ale także bardzo ważna i odpowiedzialna. Ewangeliarz otaczany jest szczególnym szacunkiem – okadzany przed i ucałowany po zakończeniu czytania.

Ewangeliarz uroczyście wynosi się tylko w długiej procesji. W przypadku, gdy są akolitki, a nie ma wystarczającej liczby ministrantów, aby powierzyć komuś tę funkcję, należy tuż przed mszą zanieść ewangeliarz na ołtarz.

Przed mszą św.

– **przygotowanie ewangeliarza** – ewangeliarz w zakrystii znajduje się w kredensie, który usytuowany jest najbliżej drzwi wejściowych do prezbiterium. Należy wyjąć ewangeliarz, a następnie sprawdzić z sygnaturą w kalendarzu liturgicznym, czy zaznaczono odpowiednią perykopę. W razie wątpliwości należy sprawdzić tekst również w lekcjonarzu. Po znalezieniu odpowiedniej perykopy na dany dzień należy zaznaczyć ją dwoma zakładkami.

– **przygotowanie mszału** – minimum 15 minut przed mszą należy przynieść „duży" mszał (znajduje się na ołtarzu, bądź po prawej stronie prezbiterium - nie należy go mylić z mszałem, który może znajdować się na ambonie lub na stoliku w prezbiterium) i ułożyć go na kredensie w zakrystii (na tym, w którym znajduje się ewangeliarz). Po przygotowaniu mszału przez celebransa należy u niego uzyskać potwierdzenie, że zaznaczyło się właściwą perykopę w ewangeliarzu, a następnie wynieść mszał do prezbiterium. Jeśli będzie posługa kadzidła, należy zdjąć z ołtarza mikrofon, a mszał położyć po prawej stronie prezbiterium na wyznaczone miejsce. Gdy posługi kadzidła nie ma, należy mszał i mikrofon ustawić na ołtarzu.

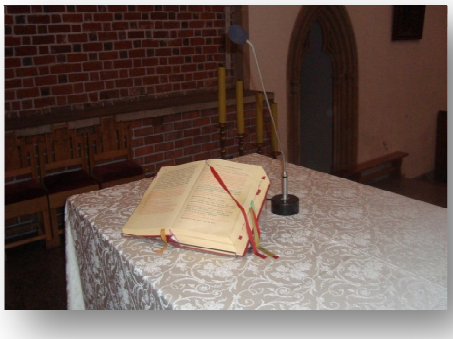
Podczas mszy św.

– **procesja wejścia** – ministrant niosący ewangeliarz ustawia się w procesji na końcu, przed celebransem. Idąc z księgą ewangelii, trzyma ją na wysokości twarzy lub nieco wyżej, ujmując u dołu obiema rękami. Zwraca przy tym uwagę, aby nieść ja pionowo, a nie zrobić sobie z niej „daszka" nad głową. W prezbiterium

nie przyklęka i, nie wykonując żadnych innych gestów, spokojnie i dostojnie wstępuje po stopniach na górę, obchodzi ołtarz z prawej strony, kładzie ewangeliarz na środku ołtarza (pierwszą strona okładki w stronę ołtarza), skłania się i wraca na miejsce.

– **przygotowanie darów** – (wykonuje się, gdy jest posługa ministrantów ognia) po okadzeniu celebransa należy położyć na ołtarzu otwarty mszał oraz mikrofon (jak na rysunku obok).

– **obrzędy komunii** – w trakcie rozdawania komunii należy zdjąć z ołtarza mszał oraz mikrofon.

Po mszy św.

– do prezbiterium wolno wejść dopiero, gdy zakończy się śpiew na wyjście. Należy przygotować ołtarz i ambonę. – ustawić mszał oraz mikrofon. Odchodząc do zakrystii, należy zabrać ewangeliarz i schować go na miejsce.

Poprawne ustawienie mszału i mikrofonu

Należy pamiętać, aby ściągając mikrofon z ołtarza, nie chwytać go za „szyjkę", lecz zawsze drugą ręką należy chwycić za podstawkę. Ponadto podstawkę mikrofonu należy zawsze kłaść na dywaniku z dwóch powodów: nie ma charakterystycznego hałasu podczas kładzenia mikrofonu na podłogę i nie brudzi się aż tak mocno obrus ołtarzowy.

Mikrofon powinien znajdować się zawsze po prawej stronie mszału (w jego górnym prawym rogu).

Należy pamiętać, że na ołtarzu należy położyć otwarty mszał na odpowiedniej stronie.

Rozdział 10

Ministranci ołtarza

Ministrant ołtarza powinien znać wszystkie naczynia liturgiczne, wszystkie części bielizny kielichowej, wiedzieć, gdzie te rzeczy się znajdują, aby w razie potrzeby móc je odszukać.

Posługa ta jest spełniana podczas każdej mszy. Podczas każdej eucharystii trzeba podać ampułki, dokonywać obmycia rąk kapłana (lavabo).

Do posługi tej przydziela się dwóch ministrantów. Pierwszy ministrant opiekuje się kielichem, drugi ministrant odpowiedzialny jest za ampułki.

Przed mszą św.

– **przygotowanie kielicha** – I ministrant – sprawdza, czy przygotowany jest kielich. Patrzy, czy na patenie znajdują się komunikanty i hostia. Jeśli nie, sprawdza w grafiku (znajduje się on na komodzie), kto wcześniej sprawował eucharystię i chowa bieliznę kielichową na półkę poprzedniego celebransa, zaś zabiera bieliznę tego kapłana, który będzie przewodniczył mszy. Do pateny wkłada komunikanty oraz hostię.

Kolejność: kielich, puryfikaterz, patena, palka, korporał, klucz do tabernakulum, welon, drugi korporał (zanoszony osobno na stolik, do puryfikacji).

5-10 minut przed eucharystią należy wynieść przygotowany kielich na stolik w prezbiterium. Korporał zostawiamy na stoliku.

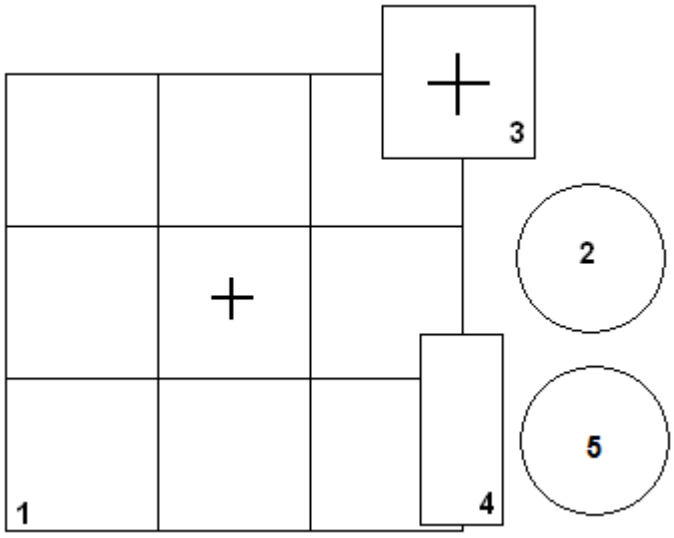
– **przygotowanie ampułek** – II ministrant – jeśli nie ma ampułek na komodzie, należy sprawdzić, czy nie zostały na stoliku w prezbiterium (być może są już przygotowane). Jeśli nie, znajdują się w szafie. Ampułkę na wino (zazwyczaj jest przewiązaną czerwoną nitką bądź zawiera koreczek) należy wypełnić w ok. ¼ (nie można też wlać zbyt dużo, ponieważ cała zawartość tej ampułki wlewana jest do kielicha). Do drugiej ampułki należy wlać wodę (znajduje się ona w butelce tuż obok wina bądź w dystrybutorze).

– **przygotowanie paten** – II ministrant przenosi pateny ze stolika w prezbiterium na drugą stronę obok mszału.

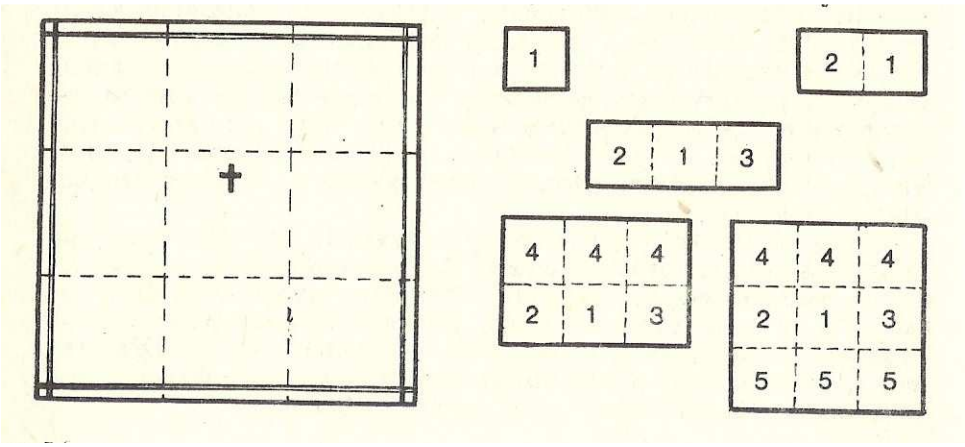
5-10 minut przed mszą należy wynieść ampułki na stolik w prezbiterium. Należy też sprawdzić, czy na stoliku znajdują się naczynia do lavabo (obmycia rąk kapłanowi) – lawaterz (dzbanuszek) z wodą (należy sprawdzić, czy jest w nim woda), spodek (należy sprawdzić, czy jest suchy, w przeciwnym przypadku należy wylać wodę do glinianego naczynia znajdującego się na stoliku) i ręczniczek.

Podczas mszy św.

- **przygotowanie kielicha** – po skończonej modlitwie powszechnej I ministrant ołtarza kieruje się w stronę stolika. Zdejmuje welon z kielicha, zostawia welon na stoliku, bierze kielich, podchodzi do ołtarza i stawia kielich na ołtarzu.

Rys. 10.1. Schemat rozłożenia kielicha. 1. Korporał, 2. Kielich 3. Palka, 4. Puryfikaterz, 5. Patena.

Rys. 10.2. Schemat rozłożenia korporału

Najpierw rozkłada korporał (1) – najpierw w prawą stronę, później w lewą, potem w górę i w dół. Należy go rozłożyć na środku ołtarza oraz wyrównać do krawędzi. Następnie ustawia kielich (2), ściąga z niego palkę (3) i kładzie ją jak na rysunku, następnie patenę (5) oraz puryfikaterz (4). Następnie skłania głowę i odchodzi w stronę stolika.

***Uwaga**. Robi to wszystko w miarę spokojnie, ale nie ślamazarnie.*

W przypadku dodatkowych puszek. Gdy zostanie już rozłożony korporał, podchodzi do ołtarza z puszkami ministrant odpowiedzialny za ampułki. Stawia na korporale otwarte puszki (bliżej palki), następnie pokrywy zanosi przed tabernakulum (nie robi żadnych skłonów! Podczas mszy

najważniejszym miejscem jest ołtarz), następnie wraca do ołtarza, razem z ministrantem odpowiedzialnym za kielich robią skłon i wracają na swoje miejsce.

– **podawanie ampułek** – I ministrant po rozłożeniu kielicha czeka przy stoliku, trzymając w ręku ręczniczek. Jeśli używane jest kadzidło, siada na swoim miejscu i dopiero po okadzeniu kieruje się w stronę kredensu po ręczniczek. II ministrant bierze do prawej ręki ampułkę z winem, a do lewej z wodą, a gdy kapłan złoży na ołtarzu patenę, podchodzi do niego. Ampułki podaje prawą ręką, uchem do celebransa. Najpierw podaje wino, zaś gdy kapłan wlewa wino do kielicha, przekłada ampułkę z wodą do prawej ręki, odbiera ampułkę po winie lewą ręka, a następnie prawą ręką podaje wodę. Następnie skłania lekko głowę i wraca do stolika. Odstawia ampułki na miejsce i bierze lawaterz i tackę. Jeśli nie jest używane kadzidło, ustawia się po prawej stronie I ministranta. W przeciwnym wypadku może na chwilę usiąść.

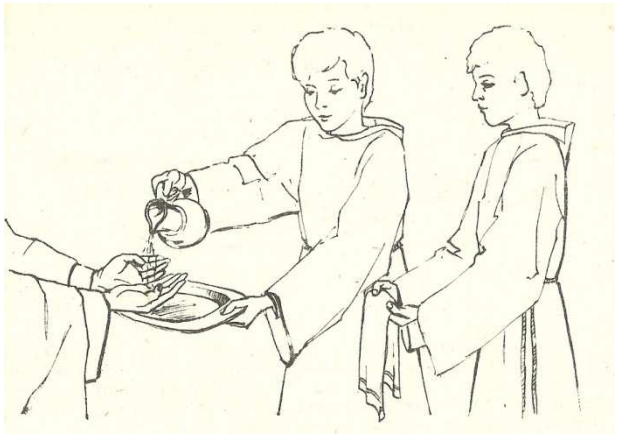
Rys. 10.3. Schemat podawania ampułek

– **lavabo** – Po okadzeniu kapłana lub, jeśli nie używa się kadzidła, po modlitwie „Przyjmij nas, Panie...", którą kapłan odmawia pochylony, ministranci ołtarza powinni podejść do kapłana (rys. 10.4). Gdy kapłan wyciągnie ręce, II ministrant trzymający lawaterz w prawej ręce, a spodek w lewej ręce, obmywa je wodą (rys 10.5). I ministrant podaje rozwinięty ręczniczek. Po obmyciu rąk czynią lekki skłon głową i odchodzą do stolika. II ministrant wylewa wodę z tacki do glinianego naczynia, które stoi na stoliku, I ministrant odkłada poskładany ręczniczek. Odwracają się i we dwóch równo wracają na swoje miejsca. Nie siadają po tych czynnościach, tylko czekają na dalszy etap liturgii (chyba, że wyraźnie daje się odczuć, że śpiew na przygotowanie darów będzie trwał jeszcze przez jakiś czas).

Gdy jeden ministrant odpowiedzialny jest za kielich i ampułki, należy do prawej ręki wziąć dzbanuszek, a do lewej tackę i ręczniczek.

Rys. 10.4. Lavabo – podejście do kapłana

Rys. 10.5. Lavabo

– **puryfikacja –** przed mszą należy zapytać celebransa, gdzie odbędzie się puryfikacja: przy ołtarzu czy przy stoliku.

Jeśli przy **stoliku**, to podczas komunii I ministrant ołtarza rozkłada na stoliku korporał. Gdy celebrans odejdzie od stolika, ministrant podchodzi do stolika, składa korporał (ewentualnie ubiera kielich), kielich przykrywa welonem i wraca na swoje miejsce. Wcześniej musi pamiętać, że podczas puryfikacji przy stoliku musi z ołtarza zabrać korporał i palkę. Odchodząc od ołtarza, robi ukłon.

UWAGA!
Należy być czujnym, może zdarzyć się, że kapłan zapomni wziąć z ołtarza puryfikaterz – wtedy należy przynieść mu go do stolika

Jeśli przy **ołtarzu**, to gdy celebrans wróci do ołtarza, II ministrant ołtarza podchodzi do kapłana z ampułką z wodą, aby wlać ją do głębokiej pateny lub do kielicha. Ministrant zwraca uwagę, aby nie wlać zbyt mało ani zbyt dużo wody. Zwyczajowym gestem sygnalizującym, że dana ilość wlanej wody jest wystarczająca, jest lekkie uniesienie kielicha (pateny) przez puryfikującego, ale nie wszyscy kapłani tak postępują. Potem ministrant wraca na miejsce i czeka, aż celebrans odejdzie od ołtarza. Wtedy podchodzi do ołtarza, zabiera kielich (w razie potrzeby ubiera go do końca, w szczególności składa korporał na ołtarzu) i odchodzi do stolika. Odkłada kielich, nakrywa go welonem, a następnie wraca na swoje miejsce.

Po mszy św.

– po wspólnej modlitwie w zakrystii i ogłoszeniach, ministranci ołtarza idą do prezbiterium po kielich i ampułki (do prezbiterium wchodzą dopiero, gdy wierni skończą śpiew). Ministranci są odpowiedzialni za przygotowanie kielicha na następną eucharystię (w niedzielę i święta) oraz uzupełnienie ampułek. Jeśli później nie ma już mszy, składają bieliznę kielichową i odkładają wraz z ampułkami na swoje miejsce. Należy pamiętać o przełożeniu paten w prezbiterium na swoje miejsce.

UWAGA!
*Gdyby ministrant odpowiedzialny za ampułki zapomniał przenieść paten na drugą stronę prezbiterium, podczas śpiewu **Baranku Boży** odpowiedzialny jest za rozdanie paten.*

Rozdział 11

Ministranci z patenami

Przed mszą św.

– **pateny komunijne** – pateny znajdują się na stoliku w prezbiterium. Ministrant ołtarza odpowiedzialny za ampułki musi przenieść przed mszą pateny na prawą stronę prezbiterium i położyć je obok mszału.

Podczas mszy św.

Po odebraniu znaku pokoju, ministrant krzyża podchodzi i bierze pateny. Następnie przekazuje pateny pozostałym ministrantom. Jeśli nie ma ministranta krzyża (bądź ze względu na dodatkową posługę siedzi po przeciwnej stronie prezbiterium), czyni to ministrant światła siedzący po prawej stronie. Razem ze wszystkimi ministrantami klękają w prezbiterium. Po odmówieniu modlitwy pozostali ministranci udają się do przyjęcia komunii. W tym czasie ministranci mający pateny idą do kapłanów rozdających komunię.

Ministrant z pateną stoi zawsze po prawej stronie kapłana. Prawą ręką trzyma patenę, a lewą kładzie na piersi. Powinien patenę trzymać cały czas pod ręką trzymającego Najświętszy Sakrament – zadaniem pateny jest „wyłapanie" wszystkich okruchów, które mogłyby spać na podłogę. Wierzymy przecież, że nawet w najmniejszym okruch Chleba Eucharystycznego po przeistoczeniu jest obecny Chrystus. Ministrant stara się tak przystawiać patenę wiernym, aby kapłan nie miał problemu z podaniem komunii. Nie śpiewa. Nie rozgląda się. Nie uśmiecha się do znajomych przystępujących do komunii. Po zakończeniu rozdawania komunii przez danego kapłana, przy którym posługuje ministrant, odwraca się w jego kierunku. Po zakończeniu rozdawania komunii ministrant przechyla patenę nad puszką, aby kapłan mógł zebrać z pateny cząstki Pana Jezusa, które się na niej znajdują. Następnie, wracając do prezbiterium, odkłada patenę i idzie na swoje miejsce.

> *Uwaga. Ministranci z patenami powinni na początku iść do głównego celebransa, potem do koncelebransów, a w następnej kolejności do kapłanów, którzy nie koncelebrują danej mszy, a jedynie pomagają w rozdzielaniu komunii. W dalszej kolejności kierujemy się zasadą, że należy iść do szafarzy, którzy rozdają komunię bliżej prezbiterium.*

Po mszy św.

Po mszy ministrant odpowiedzialny za ampułki powinien odnieść pateny na swoje miejsce.

UWAGA! Gdy zauważy się, że część spadł na ziemie, bądź też wracając z komunii zauważy się okruszek na patenie – należy poinformować o tym celebransa. Nie można samemu podnosić czy zjeść Ciała Pańskiego!

Rozdział 12

Ministranci kadzidła (turyferariusz i nawikulariusz)

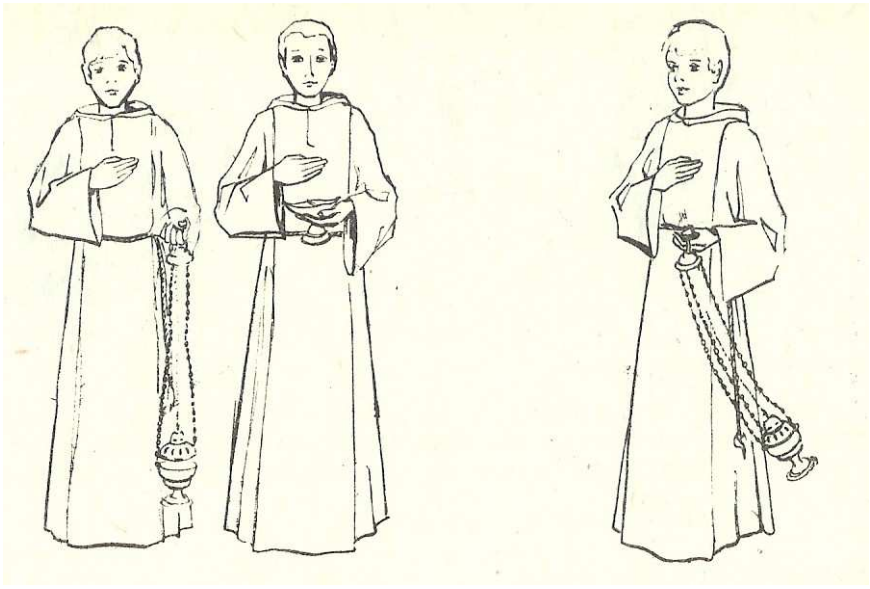

Turyferariusz – ministrant kadzidła – odpowiedzialny jest za trybularz (kadzielnicę), zaś nawikulariusz to ministrant niosący łódkę.

Informacje ogólne

Trybularz i łódkę należy trzymać w lewej ręce, prawą rękę trzyma się na sercu. Należy uważać, aby kołysząc kadzielnicą, nie kołysać się samemu. Łatwo ustalić, który spośród ministrantów kadzidła stoi po której stronie: wyobraźmy sobie, że kapłan nakłada prawą ręką kadzidło z łódki do kadzielnicy. Stąd łatwo wywnioskować. że nawikulariusz stoi po lewej stronie turyferariusza.

Kadzielnica, łódka oraz akcesoria potrzebne do rozpalenia kadzidła znajdują się w łazience w zakrystii – wynika to z faktu, że jest tam wentylacja (nie należy więc wyłączać światła po rozpaleniu kadzidła i wyjściu z łazienki).

Rys. 12.1. Procesja wejścia

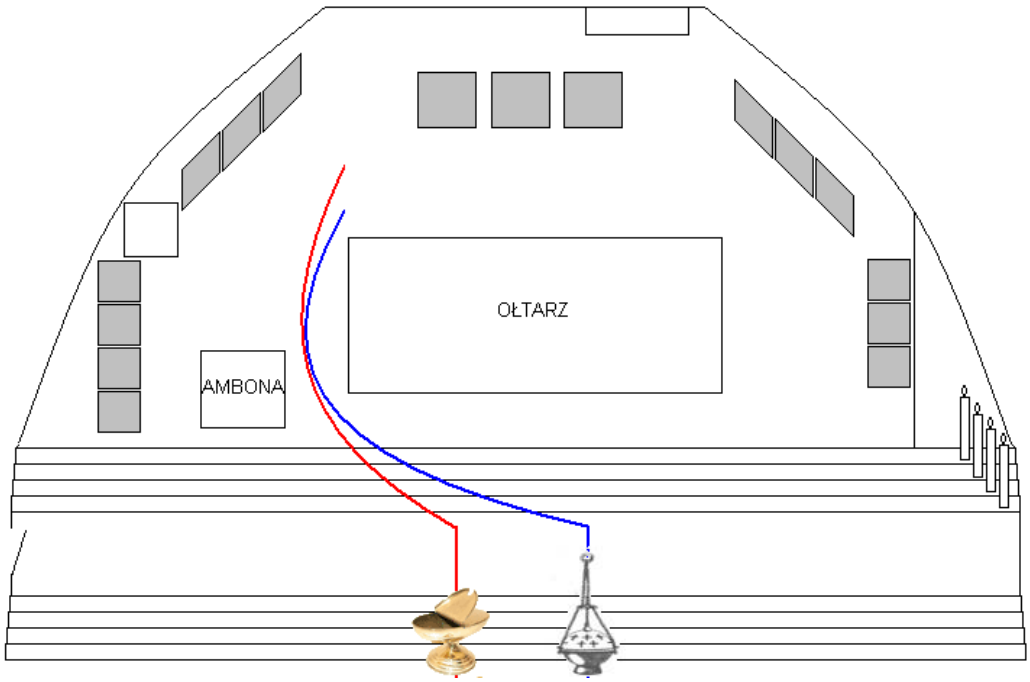
Przed mszą św.

– **przygotowanie kadzielnicy –** turyferariusz sprawdza, czy kadzielnica jest czysta – w przeciwnym przypadku usuwa z niej do odpowiedniego naczynia popiół i wypalone węgielki. Pod żadnym pozorem nie wolno wrzucać świeżo wypalonych węgielków do kosza na śmieci, gdyż mogą się jeszcze żarzyć! Turyferariusz sprawdza również, czy jest odpowiednia ilość węgielków (zazwyczaj podczas jednej mszy zużywa się cztery węgielki). Jeśli nie ma dostatecznie wielu węgielków, należy poinformować o tym pełniącego dyżur zakrystianina.

– **przygotowanie łódki** – nawikulariusz sprawdza, czy w łódce znajduje się odpowiednia ilość kadzidła, w razie czego dosypuje je z pojemnika (znajduje się on zazwyczaj na stoliku lub w szafce nad zlewem). Jeśli nie ma kadzidła, należy je odpowiednio przygotować, czyli zemleć. Odpowiednią ilość kadzidła należy wsypać do młynka i jedynie na 2-3 sekundy włączyć go (trzeba zrobić to bardzo delikatnie, gdyż za bardzo zmielone kadzidło jest bardziej podatne na wilgoć i przykleja się do łyżeczki, powodując problemy podczas zasypywania). Jeśli brakuje kadzidła w szafce, należy poinformować o tym pełniącego dyżur zakrystianina.

– **rozpalenie kadzidła** – zazwyczaj 3 minuty przed mszą św. turyferariusz rozpala ogień. Węgiel rozpala się trzymając nad płomieniem. Wystarczą w zupełności trzy węgielki (obecność kadzidła ma wiernym w przeżyciu eucharystii pomagać, a nie przeszkadzać). Węgielki do kadzielnicy wkłada się stroną wklęsłą do góry, aby kadzidło mogło podczas zasypania osiąść w zagłębieniu. Następnie wykonuje się ruchy obrotowe kadzielnicą, aby węgielki rozżarzyły się.

Gdy celebrans gotowy jest do rozpoczęcia procesji, podaje mu się trybularz i łódkę do zasypania. Celebrans po zasypaniu czyni znak krzyża nad trybularzem (moment zasypania może odbyć się przed lub po modlitwie przed służeniem). Następnie należy zająć miejsce na czele procesji.

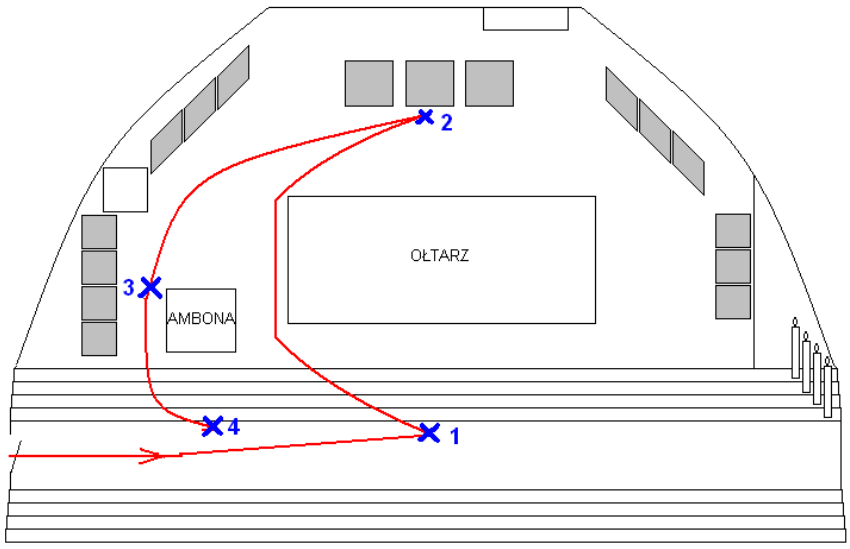
Rys. 12.2. Procesja wejścia

Podczas mszy św.

– **procesja wejścia** – turyferariusz trzyma kadzielnicę w lewej ręce i idzie po prawej stronie, zaś nawikulariusz trzymając łódkę w lewej ręce idzie po lewej stronie. Prawa ręka spoczywa na piersi (rys. 12.1). Po dojściu do prezbiterium, wykonują ukłon, a następnie wchodzą po stopniach i kierują się w lewą stronę (rys. 12.2).

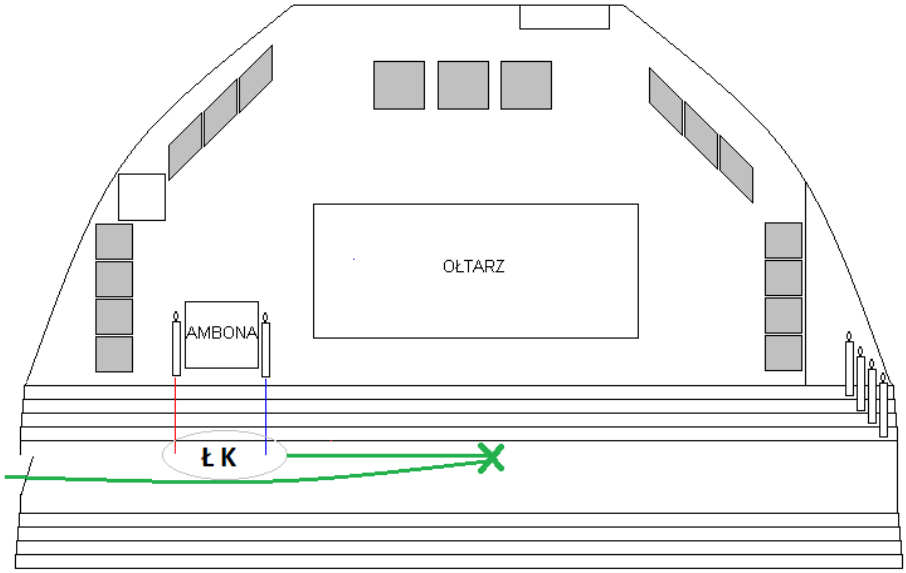
> *UWAGA!*
> *Przed okadzeniem i po jego wykonaniu wykonuje się ukłon w stronę okadzanej osoby. Ukłon przed okadzeniem wykonuje się z opuszczoną kadzielnicą i dopiero po nim ujmuje się prawą ręką witki. Po okadzeniu najpierw opuszcza się kadzielnicę, a dopiero potem wykonuje się ukłon.*
>
> *Trzema rzutami kadzielnicy okadza się: Najświętszy Sakrament, relikwie Krzyża Świętego, ewangeliarz, paschał, kapłana i lud.*
>
> *Koncelebransów nie okadza się osobno. Podczas koncelebry okadzani są wraz z ludem.*

– okadzenie ołtarza w obrzędach wstępnych – gdy celebrans ucałuje ołtarz, ministranci kadzidła zbliżają się, kłaniają się, następnie nawikulariusz podaje kadzidło do zasypania, a turyferariusz przekazuje mu trybularz. Po zasypaniu wracają na miejsce (tam, gdzie oczekiwali na celebransa – więcej w podrozdziale „Jak poruszać się po prezbiterium"). Kapłan okadza ołtarz (w okresie wielkanocnym paschał) i krzyż. Gdy celebrans skończy okadzanie, turyferariusz podchodzi do celebransa celem odebrania kadzielnicy i obaj, turyferariusz i nawikulariusz, odchodzą razem do zakrystii. Nie kłaniają się przed ołtarzem. Powinni zejść tuż przy ścianie.

Rys. 12.3. Procesja z ewangeliarzem

– procesja z ewangeliarzem – po rozpoczęciu śpiewu przed ewangelią[3] ministranci kadzidła wchodzą do prezbiterium, gdy ministranci światła zaczną schodzić po stopniach na dół. Ustawiają się między nimi (rys. 12.3 pkt. 1), kłaniają się wszyscy razem w stronę ołtarza, wstępują po stopniach i kierują się wprost do celebransa, przy czym pierwszy idzie nawikulariusz (rys. 12.3 pkt. 2) (należy pamiętać o ustawieniu: nawikulariusz po lewej stronie, turyferariusz po prawej stronie). Po zasypaniu, nawikulariusz prowadzi i ustawiają się po lewej stronie ambony (rys 12.3 pkt. 3). Po uczynieniu znaku krzyża przed ewangelią przez kapłana, turyferariusz podaje kadzielnicę. Po okadzeniu, gdy celebrans odda kadzidło, nawikulariusz schodzi w dół przed ambonę, za nim drugi ministrant (rys. 12.3 pkt. 4). Podczas ewangelii turyferariusz otwiera trybularz, aby dym kadzidła unosił się. Po zakończeniu odczytania słów z Pisma Świętego, czekają na ministrantów światła, aż postawią akolitki i zejdą do nich (rys. 12.4), następnie razem kierują się w stronę ołtarza, kłaniają się przed nim i wraz z ministrantem światła odpowiedzialnym za lewą akolitkę kierują się w lewą stronę (ministrant światła idzie na swoje miejsce w prezbiterium). Turyferariusz prowadzi do zakrystii (rys 12.4).

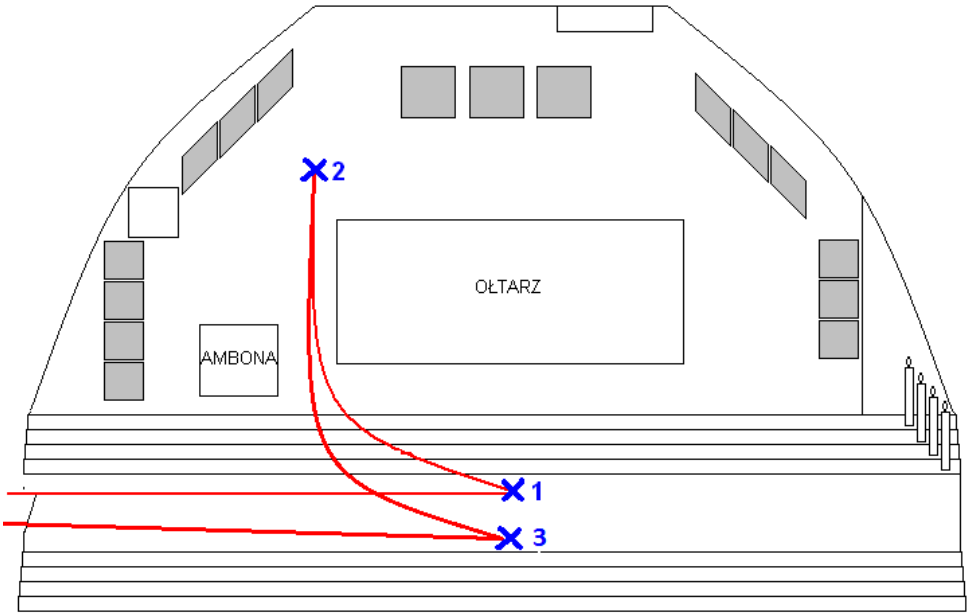

Rys. 12.4. Schemat wyjścia po ewangelii

UWAGA *– do zakrystii należy zejść w trakcie psalmu responsoryjnego, aby móc od początku słuchać drugiego czytania, będąc już gotowym do wyjścia.*

**** Jeśli nasza służba nie wypada w niedzielę, trzeba sprawdzić, czy przed ewangelią są dwa, czy tylko jedno czytanie! Zdarza się czasem, że używamy kadzidła w święto (np. gdy wypadnie ono w czasie rekolekcji). Z drugiej strony czasem, mimo że przewidziane jest tylko jedno czytanie, podczas mszy obrzędowych, np. przy udzielaniu bierzmowania, ze względów duszpasterskich czyta się dwa czytania.

[3] „Alleluja" lub „Chwała Tobie…".

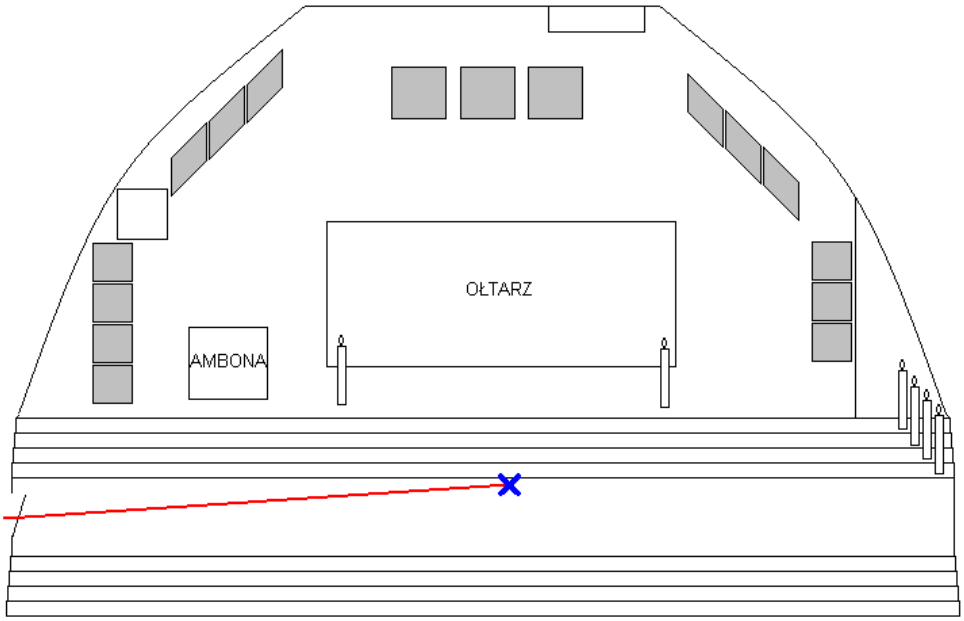

Rys. 12.5. Przygotowanie darów

– okadzenie ołtarza w czasie przygotowania darów – w czasie modlitwy powszechnej ministranci kadzidła idą po trybularz i łódkę do zakrystii. Po modlitwie powszechnej ustawiają się przed ołtarzem wraz z ministrantami światła (stając pomiędzy nimi), oddają ukłon, a następnie wchodzą do prezbiterium i ustawiają się po lewej stronie – podobnie jak podczas obrzędów wstępnych. Po przygotowaniu kielicha kapłan odstawia go na ołtarz i pochyla się na moment, aby odmówić modlitwę. Kiedy kapłan się prostuje, ministranci kadzidła podchodzą i podają mu kadzielnicę celem zasypania kadzidła (podobnie jak przy pierwszym okadzeniu ołtarza). Gdy kapłan obejdzie ołtarz dookoła, obaj ministranci podchodzą do niego, aby go okadzić. Po ukłonie turyferariusz wykonuje po jednym rzucie kadzielnicą w każdym kierunku: środek, na prawo, na lewo. Nie kadzi się prosto w twarz kapłana, tylko na wysokości piersi; trzeba uważać, aby nie uderzyć celebransa. Następnie następuje okadzenie ludu. Nawikulariusz prowadzi na 3 schodek prezbiterium, licząc od góry (jeśli znajdują się tam jakieś ozdoby, idą na poziom, na którym znajduje się schola), chwilkę czekają, aż lud wstanie, kłaniają się w stronę ludu, potem turyferariusz macha po jednym razie w kolejności środek, na prawo, na lewo. Następnie wykonują ukłon w stronę ludu, schodzą w dół (na poziom, gdzie znajduje się schola), wykonują ukłon w stronę ołtarza i turyferariusz prowadzi do zakrystii.

– **przeistoczenie** – podczas śpiewu „Święty, święty, święty…” wchodzą do prezbiterium, kłaniają się przed ołtarzem. Następnie w odpowiednim momencie klękają wraz z pozostałymi ministrantami. W tym czasie nawikulariusz sypie 1-2 łyżeczki kadzidła i lekko porusza węgielki łyżeczką (w tym momencie turyferariusz nie powinien trzymać trybularza w ręku ani podpierać go o schody). Gdy celebrans wznosi Ciało i Krew Pana Jezusa, turyferariusz cały czas okadza (tak długo, jak celebrans ma wzniesione ręce – ciągłym ruchem, w miarę wysoko. Należy uważać, aby nie dzwonić łańcuszkami kadzielnicy). Po aklamacji po przeistoczeniu[4] ministranci kadzidła kłaniają się do ołtarza, a następnie udają do zakrystii. Tam odstawiają na miejsce trybularz i łódkę. Należy palące się węgielki przesypać do metalowego pojemnika (pozostałe czynności wykonać należy już po mszy). Następnie czekają na słowa Doksologii Końcowej („Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie…”). Po słowie „Amen” podchodzą do ołtarza, kłaniają się i udają na wolne miejsce (rys. 12.6).

Rys. 12.5. Przeistoczenie

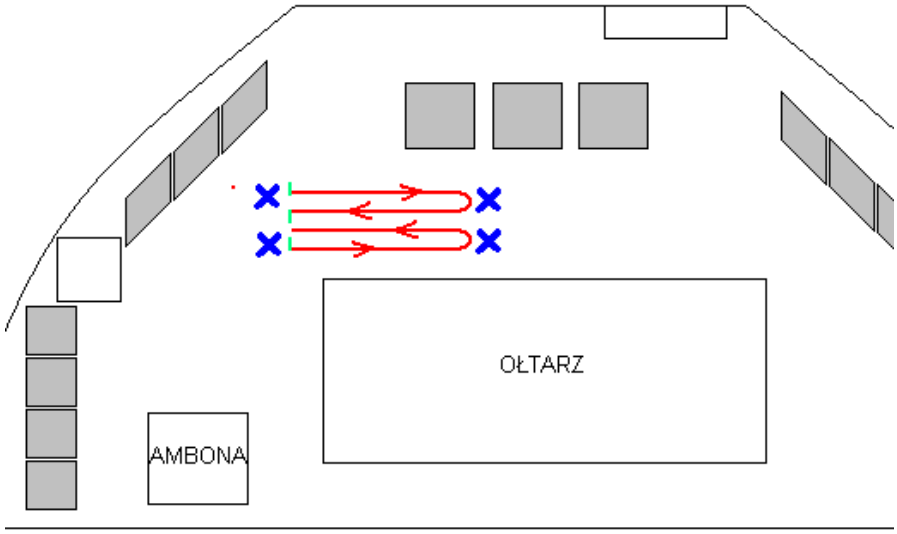
Po mszy św.

– **czyszczenie kadzielnicy** – po wspólnej modlitwie po służeniu i ogłoszeniach ministranci kadzidła odpowiedzialni są za oczyszczenie kadzielnicy.

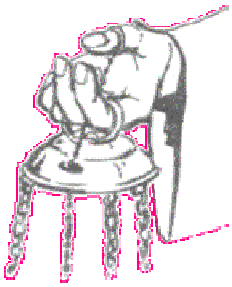
Właściwe poruszanie się po prezbiterium

Ogólna zasada: do prezbiterium zawsze kieruje nawikulariusz. Po wejściu do prezbiterium ministranci kadzidła powinni się tak ustawić (w szczególności podczas przygotowania darów), aby nie przeszkadzać innym usługującym ministrantom. Ważny jest też sposób poruszanie się po prezbiterium. Po podejściu do celebransa i przekazaniu mu trybularza należy obrócić się do wewnątrz w stronę drugiego ministranta i następnie wrócić na swoje miejsce (rys. 7.6).

[4] następującą zaraz po Przeistoczeniu. Jest to wyznanie Tajemnicy Wiary Mamy cztery aklamacje: *I : Oto wielka Tajemnica Wiary, II : Wielka jest tajemnica naszej wiary, III: Uwielbiajmy Tajemnicę Wiary, IV: Tajemnica Wiary.*

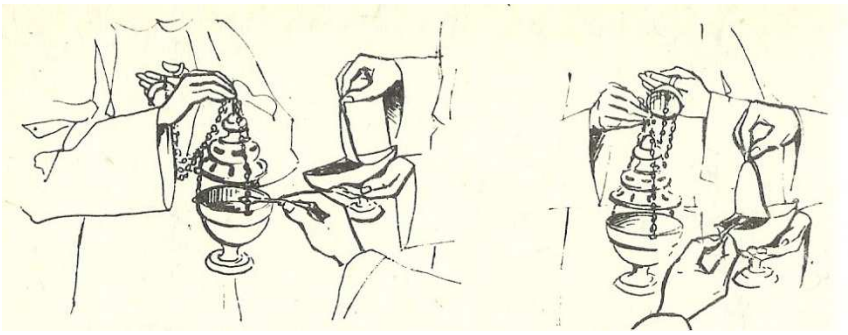
Rys. 12.6. Poruszanie się po prezbiterium

Trzymanie trybularza

Kadzielnicę trzyma się lewą ręką, prawą mając jednocześnie na piersi. Witkę kadzielnicy trzyma się dwoma lub trzema palcami, natomiast witkę łańcuszka nakłada się na kciuk. Dzięki temu ministrant kadzidła ma możliwość regulować wysokość pokrywy kadzielnicy przy pomocy jednej tylko ręki, podnosząc lub opuszczając łańcuszek kciukiem.

Zasypywanie

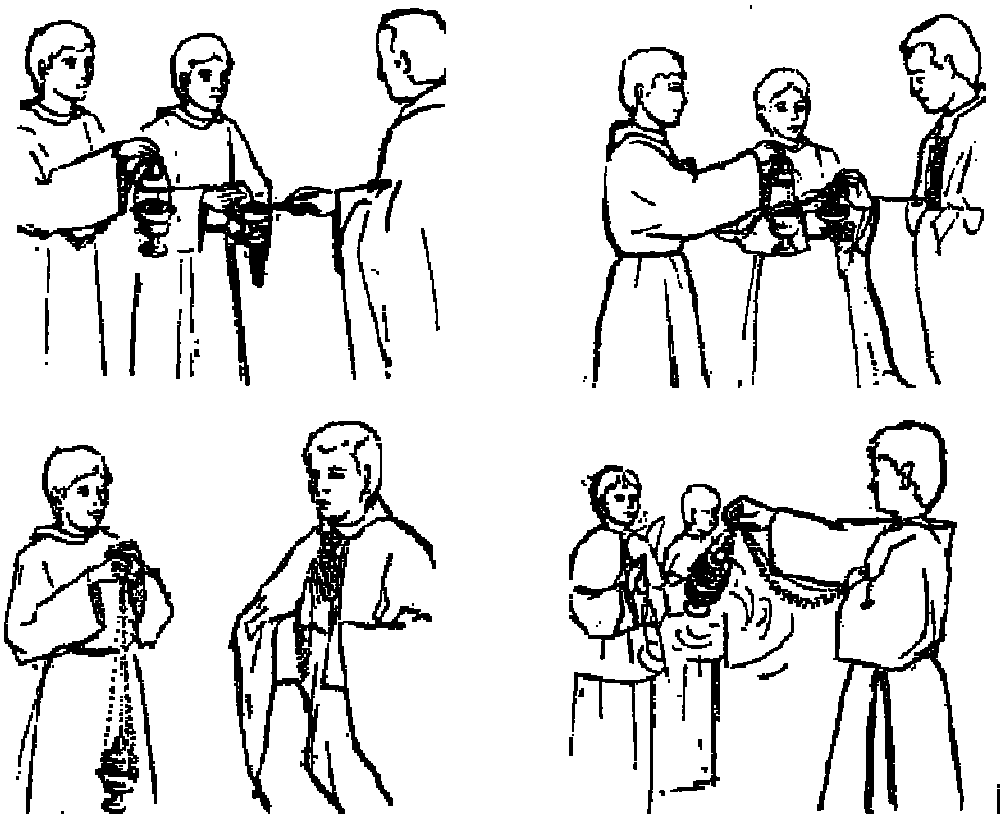

Ważnym momentem jest zasypywanie. Przy zasypywaniu ministrant kadzidła trzyma kadzielnicę lewą ręką za pierścień, przy czym kciukiem lewej ręki podciąga tak wysoko, jak umożliwia to oczko łańcuszka. Prawą ręką ujmuje łańcuszki tuż nad pokrywą i podnosi kadzielnicę tak, aby kapłan mógł swobodnie nasypać kadzidło. Przybliża przy tym kadzielnicę do łódki, uważając, aby łańcuszki nie przeszkadzały przy zasypywaniu. Nigdy nie wolno chwytać ręką za kociołek kadzielnicy!

Nawikulariusz stoi zawsze po lewej stronie i trzyma łódkę lewą ręką, prawą zaś otwiera wieczko. Musi tak trzymać łódkę, aby stykała się krawędzią z trybularzem. Łyżeczka powinna być wysunięta (z napełnionym już kadzidłem), aby celebrans mógł ją łatwo chwycić. Po zasypaniu następuje podanie kadzielnicy. Odbierając od celebransa kadzidło, najlepiej chwycić je prawą ręką za łańcuszki najbliższej ucha, a później przełożyć kadzidło do lewej ręki, chwytając je za bezpośrednio za ucho.

Okadzenie

Podczas okadzania lewa ręka zostaje bez ruchu przy piersi, prawa natomiast chwyta łańcuszek nieco nad pokrywą. W tej pozycji wykonuje odpowiednie ruchy kadziłem w stronę osoby, którą się okadza. Czyni to lekko i swobodnie. Przed i po okadzaniu należy zrobić skłon głową w kierunku okadzanej osoby: celebransa lub ludu.

Postawa podczas mszy

Wracając do zakrystii turyferariusz za każdym razem musi odnosić kadzidło do łazienki. Należy pamiętać, że podczas całej liturgii musi być zapalone światło, gdyż powoduje to włączenie wentylacji. Dla ułatwienia nawikulariusz może zostawiać łódkę na komodzie (od razu po wejściu do zakrystii po lewej stronie). Ważne jest, aby ostrożnie i po cichu otwierać i zamykać drzwi.

Poza wejściem po łódkę i trybularz podczas eucharystii nie wolno przebywać w zakrystii. Należy pamiętać, że uczestniczy się wtedy we mszy. Aby nie przeszkadzać w sprawowaniu mszy, w tym czasie należy przebywać tuż za drzwiami zakrystii (znajduje się tam odpowiednie miejsce do siedzenia).

Uwagi *Należy uważać, aby funkcja ta nie utrudniała osobistego uczestnictwa w liturgii. Ważne jest, aby nie przeszkadzać drugiej osobie w skupieniu. Dlatego w zakrystii nie rozmawia się ani nie zajmuje się innymi sprawami.*

Jest to najbardziej „ruchliwa" funkcja liturgiczna. Trzeba wiele razy przechodzić długą drogę na oczach ludu. Dlatego należy pamiętać, aby gesty i kroki wykonywane były z odpowiednią powagą.

Rozdział 13

Zakrystia

Ministrant powinien znać rozkład zakrystii i wiedzieć, gdzie znajdują się szaty liturgiczne, naczynia liturgiczne i bielizna liturgiczna.

Na pierwszej fotografii po prawej stronie widać dwie szafy, a dalej komodę.

Kredens (po prawej stronie)

W szafce na górze znajdują się różnego rodzaju księgi liturgiczne m.in. mszał. Nas najbardziej interesować będzie fakt, że tam znajduje się **ewangeliarz**.

Na dole kredensu znajdują się szuflady. W pierwszej od góry znaleźć można hostie i komunikanty, z których trzeba skorzystać do przygotowania kielicha do eucharystii.

Szafa

Szafa usytuowana bliżej kredensu podzielona jest na dwie części. W lewym skrzydle na środkowej półce znajduje się wino mszalne, ampułki, woda (o ile nie ma jej w dystrybutorze). Prawe skrzydło składa się z kilkunastu małych półeczek – każda jest podpisana po prawej stronie i należy do innego kapłana. Na każdej z nich powinna znajdować się bielizna kielichowa – tzn. korporał, puryfikaterz oraz palka. Należy zwracać szczególną uwagę podczas przygotowywania kielicha, aby odkładać bieliznę na swoje miejsce.

W drugiej szafie znajdują się szaty liturgiczne – m.in. ornaty.

Komody (po lewej stronie)

W pierwszej komodzie po lewej stronie od razu po wejściu do zakrystii znajdują się w szufladach alby dla ministrantów (ułożone wg rozmiarów). Obok zaś w osobnej szufladzie znajdują się cingula. Po zdjęciu alby należy porządnie ją złożyć i umieścić w odpowiedniej szufladzie. W ostatniej komodzie znajduje się bielizna liturgiczna − ręczniczki, palki, korporały czy puryfikaterze. Każda szuflada jest opisana.

Na środkowej komodzie zazwyczaj znajduje się grafik, gdzie zaznaczone jest, który kapłan w danym dniu i o danej godzinie będzie sprawował eucharystię. Jest to informacja istotna przy przygotowaniu kielicha – jeśli wcześniej nie jest przygotowany, można sprawdzić, kto wcześniej sprawował mszę i na którą półkę należy odłożyć bieliznę kielichową. Na komodzie znajduje się również kalendarz liturgiczny, w którym zaznaczone są sygnatury czytań na dany dzień, oraz agenda, w której znaleźć można czytania i komentarze.

Za komodami znajduje się wieszak do wieszania kurtek. Plecaki i torby należy zostawić właśnie w tym miejscu.

Rozdział 14

Krypta

Krypta była miejscem szczególnie bardzo bliskim naszemu duszpasterstwu. Odprawiane były tam eucharystie dla członków DA Dominik w ciągu tygodnia. Codziennie (od poniedziałku do piątku) odbywały się tam tzw. „siódemki", czyli msze o godz. 7.00, oraz raz w tygodniu (we środę o 19.00) msza wspólnotowa. Posługa ministrancka była na nich mocno ograniczona i sprowadzała się głównie do obowiązków ministranta ołtarza.

Od 10 stycznia 2011 kryptę wyłączono z codziennego użytku na rzecz kaplicy akademickiej.

Siódemki

Ministranci, powinni zjawić się przynajmniej 15-20 minut przed rozpoczęciem eucharystii, aby ją przygotować.

Przed mszą

– należy iść do zakrystii po klucz od krypty oraz małe ampułki, napełniając je odpowiednio winem i wodą (ampułka z czerwoną nitką przeznaczona jest do wina). Należy zwrócić uwagę, czy ampułki są czyste.

UWAGA!
Należy zatroszczyć się o to, aby na każdej mszy było świeżo nalane wino.

– w krypcie należy najpierw zanieść ampułki na miejsce, następnie na patenę położyć dużą hostię; ze szczelnego pojemnika należy przesypać komunikaty do miseczki, a następnie zanieść komunikanty wraz z pateną na odpowiednio przygotowane miejsce (znajduje się ono zaraz po wejściu do krypty po lewej stronie), gdzie osoby pragnące przystąpić do komunii będą je przekładać na patenę.

– następnie trzeba przygotować mszał. Należy położyć go na pulpit i sprawdzić, czy zaznaczone są w nim właściwe teksty (jeśli ma się wątpliwości, można skonsultować to z inną osobą bądź należy zgłosić to celebransowi przed mszą).

– na ambonę, która znajduje się przy wejściu do krypty, należy położyć lekcjonarz i otworzyć go w odpowiednim miejscu (zazwyczaj zaznaczona jest zakładka, lecz trzeba zawsze sprawdzić, czy ktoś może przez przypadek jej nie przełożył). Zawsze można sprawdzić sygnatury w zakrystii, w kalendarzu, który znajduje się na komodzie. Najlepiej dzień wcześniej sprawdzić czytania na jednym z serwisów internetowych (np. mateusz.pl czy brewiarz.pl. Jest to ważne, ponieważ zdarza się (choć rzadko), że trzeba zmienić lekcjonarz – np. w przypadku czytań w mszach o świętych – więcej informacji na ten temat w rozdziale „Lekcjonarz").

– w międzyczasie, gdy pojawi się już ktoś w krypcie, należy poprosić, aby osoba ta pomogła w zapalaniu świec i lampionów w krypcie, w przeciwnym wypadku trzeba to zrobić samemu.

– podczas mszy wspólnotowej w krypcie kładzie się nacisk na włączanie do udziału osób z duszpasterstwa. Dlatego też, powinno się wyznaczyć osobę do czytania, a w przypadku, gdy nie ma osób ze scholi, także osobę do śpiewu/recytacji psalmu. Jeśli nie będzie chętnych, obowiązki te przejmuje ministrant.

Podczas mszy

– **procesja wejścia** – po wspólnej modlitwie przed służeniem, podczas procesji wejścia ministrant tuż przed ołtarzem zatrzymuje się i wraz z celebransem kłania się. Następnie zajmuje miejsce po lewej stronie tuż obok stolika.

– **przygotowanie darów** – po modlitwie powszechnej ministrant idzie do stolika, bierze kielich, przed ołtarzem skłania głowę i rozkłada kielich na ołtarzu (zgodnie z wytycznymi, które znajdują się w rozdziale o ministrantach ołtarza). Po rozłożeniu kielicha wraca po ampułki z winem i wodą (uchem w stronę kapłana, najpierw podajemy wino). Później wraca do stolika odkłada ampułkę z winem, a bierze miseczkę i ręczniczek (w prawej ręce powinienem mieć ampułkę z wodą, a w lewej miseczkę wraz z ręczniczkiem). Kończąc posługę, skłania głowę i wraca do stolika, odkładając akcesoria liturgiczne. Stara się zrobić to w miarę szybo, gdyż musi jeszcze przenieść mszał z pulpitu na ołtarz (najlepiej otworzyć mszał w odpowiednim miejscu – więcej informacji w rozdziale na temat mszału).

***UWAGA**!*
Gdy jest dwóch ministrantów, należy podzielić się obowiązkami – I ministrant kielicha, II ministrant ampułek.

– **komunia** – podczas komunii należy zabrać z ołtarza mszał i przełożyć go na pulpit (również zaleca się, aby otworzyć mszał w odpowiednim miejscu). Zazwyczaj ministrant przystępuje do komunii na początku. Puryfikacja przeważnie odbywa się przy stoliku. W tym przypadku w trakcie puryfikacji należy podejść do ołtarza, skłonić głowę, złożyć korporał, następnie znów skłonić głowę i wrócić na miejsce. Po skończonej puryfikacji należy złożyć kielich. Jeśli komunia będzie krótka, rozkładamy korporał w czasie antyfony „Baranku Boży". W przeciwnym razie robimy to w trakcie komunii.

Nie należy trzymać korporału na kolanach lub zbyt długo w ręce. Jeśli nie ma miejsca, by korporał z ołtarza odłożyć od razu na stolik, należy powstrzymać się przez chwilę z jego zabraniem z ołtarza.

***UWAGA**! Należy być czujnym, może zdarzyć się, że kapłan zapomni wziąć z ołtarza puryfikaterz – wtedy należy przynieść mu go do stolika.*

– **procesja wyjścia** – po błogosławieństwie ministrant ustawia się tuż przed ołtarzem (w tym samym miejscu, w którym zatrzymał się w procesji wejścia) i czeka na celebransa (kapłan najpierw ucałuje ołtarz, a następnie dołączy do ministranta). Ministrant czeka na kapłana, kłania się wraz z nim, a następnie wychodzą do „zakrystii" krypty, gdzie odbywa się krótka modlitwa po służeniu.

Po mszy

– należy pozamykać wszystkie księgi liturgiczne – lekcjonarz i mszał, a następnie przełożyć je na ławkę, aby księgi nie uległy zniszczeniu (w krypcie panuje wilgoć). Potem na stoliku należy rozłożyć

puryfikaterz i ręczniczek do wyschnięcia i wylać wodę z miseczki. Należy dopilnować, aby zgasić wszystkie świeczki. Roztopiony wosk świec należy „zawijać", aby świece paliły się równo i nie spalały się tak szybko. Dzięki temu można uniknąć ich częstego obcinania.

– należy zabrać koszyczek z komunikantami i schować je wszystkie do szczelnego pojemnika.

– klucz oraz ampułki należy odnieść do zakrystii na miejsce.

Wieczorna msza wspólnotowa

Wieczorna msza wspólnotowa – to po niedzielnej mszy najważniejsza msza w duszpasterstwie.

Forma posługi ministranckiej jest bardzo zbliżona do „siódemek", z tą różnicą, że odbywa się procesja z darami. Wtedy tackę z ampułkami należy położyć obok pateny z hostią i komunikantami. Należy przed mszą wyznaczyć, oprócz osób do czytania i śpiewu psalmu, również dwie osoby do niesienia darów.

Należy zatroszczyć się, aby na mszy wspólnotowej służyło przynajmniej dwóch ministrantów.

***UWAGA**!*
Alba ministrancka wraz z cingulum znajduje się w szafie w „zakrystii" krypty. Gdy jest większa liczba służących, wtedy przed mszą należy wziąć alby z zakrystii i obowiązkowo zanieść je po mszy na miejsce (ważne jest, aby w niedziele przed mszą nie otwierać specjalnie krypty aby wziąć alby).

Należy zadbać o porządek w szafie, która znajduje się krypcie i pamiętać o poszanowaniu szat liturgicznych, w tym alby ministranckiej.

Adoracje w krypcie

– kryptę należy otworzyć minimum 5-10 minut przed planowaną adoracją. Ważne jest, aby się nie spóźnić i nie doprowadzić do sytuacji, że kapłan idzie z Najświętszym Sakramentem i musi czekać pod kryptą, aż ktoś ją otworzy.

Do obowiązków należy rozłożenie korporału, a także ustawienie kilku ławek w stronę ołtarza. Należy także zadbać o zapalenie świeczek i lampionów.

Rozdział 15

Roraty

Tradycją w kościele św. Wojciecha we Wrocławiu jest, że roraty odbywają się zawsze o 6 rano. Uczestniczy w nich wiele osób z całego miasta. Ważne jest, aby zatroszczyć się o piękno liturgii, a bez pomocy ministrantów (szczególnie podczas rorat) jest to bardzo ciężkie.

Podczas rorat w kościele panuje specyficzny klimat i nastrój. Nie używa się w ogóle światła sztucznego. Cały kościół oświetlają świece, które znajdują się w prezbiterium oraz w rękach zgromadzonych ludzi.

Ministranci powinni zjawić się w zakrystii przynajmniej 15 minut przed mszą. Z powodu tak wczesnej pory spóźnienia są usprawiedliwiane.

Należy pamiętać, że podczas rorat obowiązuje zawsze długie wejście.

Przed mszą

– należy odpowiednio podzielić się obowiązkami – wszystko w zależności od ilości osób. Oprócz podstawowych zadań: lektora czy ministranta ołtarza, ministranci (w zależności od ich liczby) dzielą się zadaniami w następujący sposób. Jeśli jest:

1 ministrant – ministrant trzymając świeczkę idzie w procesji.

/czytania, rozłożenie kielicha, ampułki/

2 ministrantów – akolitki – dodatkowo posługa ministrantów światła.

/1 ministrant – akolitka lewa, ampułki,
2 ministrant – akolitka prawa, kielich/

(ministranci zajmują miejsca z lewej strony prezbiterium – po tej stronie, gdzie jest stolik. Po modlitwie powszechnej jeden z ministrantów kładzie na ołtarzu kielich i nie rozkłada go, obaj ministranci zanoszą akolitki przed ołtarz, a następnie wracają do czynności przy ołtarzu – tj. podanie wina i wody, itd.)

3 ministrantów – akolitki + krzyż – dodatkowo posługa ministrantów światła i krzyża.

/1 ministrant – akolitka lewa, ampułki, dzwonki
2 ministrant – akolitka prawa,
3 ministrant – krzyż, kielich/

4 ministrantów – akolitki + krzyż + kadzidło

/1 ministrant – akolitka lewa, ampułki, dzwonki
2 ministrant – akolitka prawa,
3 ministrant – krzyż, kielich, łódka
4 ministrant – trybularz/

***UWAGA**! Wtedy jest jedna osoba (3 ministrant) dochodząca do łódki, która pomaga podczas zasypywania. Ministrant, który będzie siedział po prawej stronie prezbiterium (mający prawą akolitkę) musi pamiętać o ściągnięciu i położeniu mszału i mikrofonu.*

3 ministrant dochodzi do ministranta kadzidła:

– przed ewangelią, podczas gdy turyferariusz wchodzi do prezbiterium, dołącza do niego 3 ministrant (w tym czasie dostaje od turyferariusza łódkę).

– przygotowanie darów – po rozłożeniu kielicha, 3 ministrant dołącza do turyferariusza i towarzyszy mu do końca jego posługi (tj. okadzenie celebransa, okadzenie ludu i powrót z nim do zakrystii). 1 ministrant wraz z ręczniczkiem i tacką idzie sam, aby obmyć ręce celebransowi).

– przeistoczenie – podczas śpiewu „Święty, święty, święty…" wchodzą ministranci z kadzielnicą oraz łódką. Postępują jak w przypadku posługi ministrantów kadzidła.

Przy większej ilości ministrantów funkcje te są odpowiednio dzielone.

Podczas mszy

– **procesja wejścia** – w procesji wejścia, po dojściu do ołtarza, należy przyklęknąć/skłonić się. Następnie po zapaleniu świeć od akolitek należy skierować się w stronę wiernych, aby zanieść im ogień. Należy postarać się, aby zrobić to sprawnie, ale nie szybko (najlepiej przekazać go pierwszym osobom z ławek). Gdy ogień otrzymają wszyscy wierni, należy wrócić do prezbiterium, następnie ukłonić się i wrócić na miejsce. W prezbiterium nie zapalamy świec – za to odpowiedzialni są kapłani.

– **procesja z darami** – czynności te wyglądają jak normalna posługa z uwzględnieniem uwag, które przedstawione zostały powyżej).

– podczas antyfony „Święty, święty, święty …" ministranci powinni rozdać teksty Modlitwy Eucharystycznej koncelebransom (zabierają je przed Modlitwą Pańską).

– **komunia** – nie ma posługi pateny. W kościele jest ciemno, dlatego każdy ministrant zobowiązany jest wziąć lampion od kapłana – najpierw aby oświetlić drogę (szczególnie w nawach bocznych) i asystować mu podczas rozdawania komunii. Po komunii należy odnieść lampiony na miejsce.

– **procesja wyjścia** – forma dłuższa.

Po mszy

– po skończonym śpiewie, oprócz standardowych zadań, należy zabrać z prezbiterium świeczniki, folie i świece.

Rozdział 16

Lekcjonarz

Lekcjonarz jest księgą zawierającą czytania biblijne, psalmy responsoryjne, aklamacje przed czytaniem ewangelii i perykopy z ewangelii na cały rok liturgiczny. Łacińskie wydanie typiczne w czterech tomach ukazało się w 1969 r. Wydanie polskie, ukazało się w latach 1972 – 1978 i liczy siedem tomów.

Podział tomów lekcjonarza

Tom I – okres Adwentu i Narodzenia Pańskiego.

Tom II – okres Wielkiego Postu, Okres Wielkanocny.

Tom III – okres zwykły (od 1 do 11 tygodnia).

Tom IV – okres zwykły (od 12 do 23 tygodnia).

Tom V – okres zwykły (od 24 do 34 tygodnia).

Tom VI – czytania w mszach o świętych.

Tom VII – czytania w mszach obrzędowych, okolicznościowych i wotywnych oraz czytania na mszach za zmarłych.

Cykle

Czytania w lekcjonarzu podzielone są na cykle:

- czytania niedzielne – cykl trzyletni – rok A, B i C;
- czytania na dni powszednie – cykl dwuletni – rok I i II.

Czytania w dni powszednie Okresu Zwykłego

Obowiązuje cykl dwuletni, który pozwala określić rok liturgiczny w ten sposób:

- I – jeśli rok jest nieparzysty (np. 2011),
- II – jeśli rok jest parzysty (np. 2010).

Rozdział 19

Piętnaście reguł dla lektorów i prowadzących modlitwy

/zaczerpnięte ze strony emaus.parafia.info.pl/

Reguła I

Czytanie Słowa Bożego i głośne odmawianie modlitw podczas liturgii jest jedną z wielu posług i funkcji liturgicznych, jakie powierza się wiernym i dzięki którym żyje wspólnota wierzących. Wielość posług i funkcji, które wraz z Soborem Watykańskim II zostały na nowo odkryte i uznane za ważne, jest wielkim bogactwem Kościoła. One bowiem objawiają Kościół i ukazują jego naturę.

Reguła II

Tego, czego sami nie zrozumieliśmy, nie można odczytywać innym. Dlatego do czytania wyznaczonego tekstu trzeba się w domu gruntownie przygotować.

Dobrze odczytać dany tekst można jedynie wtedy, gdy odczytujący rozumie go tak dobrze, jak gdyby sam był jego autorem. Zrozumienie tekstu nie dokonuje się jednak automatycznie, bez zastanowienia się i przemyślenia. Do tego zaś potrzebny jest czas. Dlatego na przygotowanie czytania, na poprawne jego zrozumienie, trzeba bezwarunkowo poświęcić czas. Jest to niezbędny warunek, ażeby właściwie przeczytać obcy tekst. Lekceważymy słowo Boże i ludzi, którzy nas słuchają, jeśli spodziewamy się, że potrafimy to słowo odczytywać bez uprzedniego przygotowania. W jaki sposób może dotrzeć do ludzkich serc nasze słowo, skoro sami czytamy je bez zrozumienia? Powinniśmy więc już w przeddzień służby liturgicznej głośno odczytać wyznaczony tekst.

Reguła III

Ten, kto tylko po cichu, pobieżnie oczyma przeczytał to, co chciał przygotować, z pewnością zawiedzie w kościele. Dopiero wówczas, gdy czyta się głośno, zauważyć można ukryte bogactwo tekstu biblijnego – jego piękno i moc.

Czytanie po cichu albo wodzenie tylko oczyma po tekście nie jest przygotowaniem wystarczającym, lecz ćwiczeniem swego wzroku i umysłu. Jedynie głośne czytanie pozwala zgrać wzrok, mózg, głos, język i oddech. Czytając po cichu nie ćwiczymy w ogóle naszej artykulacji czyli wymowy. Ciche czytanie jako ćwiczenie jest pozbawione wartości.

Reguła IV

Przygotowanie tekstu biblijnego do odczytania rozpoczyna się od podzielenia go na pewne części. W ten sposób uzyskujemy dobrą orientację i pewność, że właściwie go zrozumieliśmy.

Po pierwszym głośnym odczytaniu tekstu biblijnego, należy podzielić go na części, według treści i sensu. Z kolei każda z tych części wymaga osobnego podziału na mniejsze jednostki, którymi są zwykle poszczególne zdania. Każde z nich zawiera zazwyczaj jakąś jedną samodzielną myśl czy obraz, choć czasem może być ich więcej. Podział taki pozwala lektorowi uchwycić logiczny sens danego tekstu i właściwie zaprezentować go słuchaczom.

Reguła V

Przecinek jako znak przystankowy nie oznacza zawsze tego samego. Niekiedy trzeba go przeczytać szybko, jakby przeoczyć, a czasami należy go potraktować tak poważnie jak kropkę albo średnik.

Reguła VI

Również przy dwukropku oraz cudzysłowie przeważnie nie należy się dłużej zatrzymywać, jeśli pragniemy czytać tekst tak, jak się go mówi.

Reguła VII

Znalezienie właściwego akcentu nie jest sprawą szczęścia, lecz przede wszystkim kwestią właściwego przygotowania. Przeważnie akcentuje się zbyt wiele wyrazów, gdy tymczasem w każdej części zdania, która posiada swój własny sens, wolno zaakcentować mocniej tylko jeden wyraz.

Reguła VIII

Akcent bardzo rzadko leży na przymiotnikach, przeczeniach i na końcu zdania. W modlitwie powszechnej należy unikać także nużącego akcentowania czasowników.

Reguła IX

Podczas czytania musi być zachowana także melodyka zdania. Razem z akcentem i odpowiednim tempem, nadaje ona czytanym zdaniom koloryt i dźwięk (właściwe brzmienie).

Każde zdanie zawiera w sobie swoistą melodię. Dostrzega się to przede wszystkim wtedy, kiedy pragniemy coś mocniej zaakcentować. Melodia wypowiadanego zdania jest sposobem akcentowania, podkreślania tego, co najistotniejsze, pozwala mówcy przekazać właściwy sens tekstu. Słowo akcentowane w zdaniu prawie zawsze wymawiamy nie tylko nieco głośniej, lecz także trochę wyżej, względnie niżej niż pozostałe.

Melodia nadaje zdaniu jednoznaczny i wyraźny sens. Melodia jest nadto środkiem łączącym i porządkującym poszczególne części zdania. Zwykle w pierwszej połowie zdania głos się podnosi – wywołujemy przez to napięcie, zaś w drugiej zniżamy głos, rozładowując tym samym napięcie.

Możemy z tego wyciągnąć następujący wniosek: kto podczas zgromadzenia liturgicznego odczytuje teksty monotonnie, czyli na jednym tonie, pozbawiając tym samym zdania melodii, ten niszczy albo

zakrywa sens tekstu. W ten sposób utrudnia słuchanie w skupieniu lub odbycie wspólnej modlitwy. Należy czytać w sposób naturalny, czyli tak, jak się mówi, z naturalną zmianą melodyki głosu. Im bardziej różnorodna jest fala intonacyjna, tym bogatsza i bardziej plastyczna jest nasza mowa.

Reguła X

Słucha się nie tylko uszami, lecz również oczami. Dlatego lektor wypełniając swoją posługę, winien zwracać szczególną uwagę na sposób chodzenia, stania, układ rąk, styl ubioru oraz na stosunek do samej księgi Pisma Świętego, którego słowo będzie proklamował.

Tym, co wywołuje w nas wrażenie, co do nas przenika, jest nie tylko głos mówiącego człowieka, lecz także jego wygląd, wyraz twarzy, jego postawa i zachowanie. I gdy coś drażni nasze oczy, wówczas odbija się to bardzo wyraźnie na słuchaniu – uszy nie słuchają dobrze. Dzieje się tak dlatego, ponieważ w pierwszym rzędzie zastanawiamy się, dlaczego człowiek ten wygląda tak osobliwie. Wcale nie jest sprawą drugorzędną, w jaki sposób przemierzamy drogę od swojego miejsca do ambony, jak przy niej stajemy, czy niesiemy z szacunkiem i pewnym dostojeństwem lekcjonarz mszalny, z którego proklamowane będą święte teksty. Wypełniając posługę lektora, należy też dbać o schludność i pewną elegancję ubioru.

Reguła XI

Nasz oddech jest strumieniem, który unosi słowa. Spokojny, cichy oddech czyni lektora spokojnym i opanowanym, a to udziela się także słuchaczom. Tempo mówienia i pauzy regulują się jakby same.

Nie wolno rozpoczynać odczytywania tekstu zbyt szybko, zanim słuchacze nie zajmą pozycji siedzącej po zakończonej modlitwie dnia (kolekcie) i dopóki nie zapanuje w kościele zupełna cisza. Kto nie zachowuje tej zasady i zaczyna czytać bez zaczekania na odpowiednią dyspozycję wiernych, ten ryzykuje, że nie usłyszą oni początku tekstu i nie będą w stanie zrozumieć całego przesłania słowa Bożego. Nie można się wówczas dziwić, że pozostały czas będą oni spędzać na kaszleniu i wycieraniu nosa.

Rozpoczynając czytanie, należy spokojnie i z należnym szacunkiem spojrzeć na słuchaczy i pomyśleć, że ci ludzie spragnieni są słowa Bożego; lektor zaś jest tym, który rozdziela im ten pokarm. Dopiero wtedy można rozpocząć czytanie. Niezwykle ważne jest tempo mówienia. Spokojne tempo mówienia, wraz z odpowiednią długością pauz i dobrą wymową, służy zrozumieniu słów i zdań przez słuchaczy, pozwala im przyswoić sobie ich sens i pobudza pamięć do przyjęcia następnych treści. Jeżeli mówi się zbyt szybko, nie uwzględniając pauz, wówczas fale dźwiękowe naszego głosu nakładają się na fale odgłosu, czyli echa, odbijającego się od ścian kościoła i powstaje w ten sposób zupełnie niezrozumiała i niejasna mieszanina dźwięków. Trzeba zawsze pamiętać o tym, że akustyka jest w każdym kościele inna. Dlatego należy mówić tak powoli, żeby fale dźwiękowe i fale odgłosu nie krzyżowały się i wzajemnie na siebie nie nakładały. Pauzy należą zatem integralnie do tej czynności, jaką jest czytanie. Im trudniejszy tekst, tym zachowanie przerw jest bardziej potrzebne.

Większość lektorów czyta zbyt szybko, nie zwracając uwagi na konieczne pauzy. Źródłem tego pośpiechu jest zapewne zdenerwowanie, a mówiąc dokładniej – niewłaściwe oddychanie. Oddychać należycie – to oddychać powoli, spokojnie i głęboko, jak podczas snu. Oddychać winniśmy nie samą

klatką piersiową lecz przeponą. Aby czytać z zachowaniem należytego tempa, ze spokojem i bez pośpiechu, należy zaczerpnąć głęboki oddech przed samym rozpoczęciem czytania.

Reguła XII

Zanim lektor rozpocznie czytanie, postępuje tak, jak wytrawny dziennikarz telewizyjny – spogląda na zgromadzonych słuchaczy. Natomiast każdą nową myśl zaczyna od krótkiej przerwy. W ten sposób nawiązuje kontakt ze słuchaczami, którym Bóg służy, otwierając ich serca na swoje Słowo.

Odczytując tekst biblijny, należy nawiązać ze słuchaczami kontakt, zbudować pomost pomiędzy sobą a nimi. Dokonuje się to nie tyle za pośrednictwem słów, ile poprzez spojrzenie. Słuchacze winni w spojrzeniu lektora odczuć, że zwraca się on właśnie do nich, obejmuje swoim wzrokiem i sercem wszystkich zgromadzonych w kościele; nawet tych siedzących w ostatniej ławce, czy stojących pod chórem. Nie wystarczy jednak zwykłe, machinalne, automatyczne zerknięcie na słuchaczy, mając przy tym w dodatku spuszczoną głowę. Trzeba zwrócić się do nich tak, aby nasze oczy nawzajem się spotkały. Tylko wtedy wierni odczują naprawdę, że lektor pragnie właśnie do nich mówić.

Spoglądanie na słuchaczy jest ważne nie tylko dla nich samych, lecz także dla lektora. Pozwala bowiem dostosować głos i tempo czytania do wymagań konkretnej przestrzeni sakralnej, w której się odczytuje tekst. Umożliwia również kontrolę nad tym, jak wykonujemy swoje zadanie. Czy podejmuję je z życzliwością dla słuchających i pełnym przekonaniem, że jako lektor, podczas czytania słowa Bożego, jestem narzędziem w ręku Boga?

Reguła XIII

Najbardziej przyjemnym dla słuchających jest takie czytanie, gdy lektor wypełniając swoją funkcję, mówi i śpiewa głosem piersiowym, to znaczy, gdy rozpoczyna naturalną głęboką tonacją głosu i podobnie też kończy. Zasada ta obowiązuje także w wezwaniach modlitwy powszechnej.

Zasada ta jest bardzo ważna, ponieważ duża przestrzeń sakralna zwykle kusi nas do podniesienia swojego głosu, by był on donośniejszy i bardziej przenikał całą przestrzeń. Z pewnością głos będzie wtedy bardziej natężony i donośny, ale zapłacimy za to zbyt wielką cenę. Po pierwsze, gdy będziemy stale mówić na zbyt wysokich tonach, wówczas nasze struny głosowe, przez nadmierne natężenie i przemęczenie, ulegną szybkiemu zdarciu. Poza tym, skutki takiego mówienia udzielają się także słuchaczom: wysoki głos męczy, natomiast głos piersiowy, niski i głęboki – uspokaja ich. Głęboki rejestr głosu sygnalizuje spokój, skupienie i bezpieczeństwo. Głos i nastrój nierozdzielnie przynależą do siebie nawzajem.

Po drugie, mówiąc wysokim głosem, wpadamy w ton pseudopobożnego, płaczliwego „zawodzenia", bo trudno jest już w czasie czytania obniżyć głos. Tak zwana „pobożna tonacja" nie jest więc w gruncie rzeczy żadną pobożną, lecz kościelną formą złego nawyku.

Podobną zasadę trzeba stosować w odniesieniu do śpiewu, np. psalmów czy innych modlitw. Należy śpiewać głosem głębokim, z akcentowaniem słów i odpowiednimi pauzami. Przede wszystkim, nie wolno śpiewać na zbyt wysokim tonie. Jest to nie tylko nienaturalne, lecz także męczące. Przy śpiewie wymagane jest utrzymanie rytmu mowy, należytej intonacji słów.

Śpiewanie tekstów liturgicznych, aby osiągnęło swój cel, jakim jest piękne, radosne, trafiające do serc i umysłów słuchaczy przekazywanie słowa Bożego, wymaga znacznie gruntowniejszego przygotowania niż ich czytanie.

Reguła XIV

Staranna wymowa ułatwia słuchaczom zrozumienie i przyjęcie tekstu oraz sprawia wrażenie, że lektor bierze go na serio i poważnie traktuje funkcję, którą wypełnia. Z drugiej strony, wymowa nie może posiadać żadnego zakłócającego obciążenia; powinna być wolna od wszelkiej sztuczności i zmanierowania; nie może też być zniekształcona przez gwarowe naleciałości i błędy.

Reguła XV

Korzystanie z mikrofonu i aparatury nagłaśniającej również wymaga pewnych umiejętności, których trzeba się nauczyć. Ta bardzo wrażliwa i czuła aparatura techniczna musi być używana rozsądnie i z wielką delikatnością. W przeciwnym wypadku bardziej przeszkadza niż pomaga.

Mikrofon jest bardzo delikatnym i wrażliwym urządzeniem, które rejestruje dosłownie wszystko i przez wzmacniacz przenosi dalej. Rejestruje także to, czego ludzkie ucho umyślnie albo też przez nieuwagę nie dosłyszy: każdy głęboki oddech, każdy błąd językowy, każde dialektyczne zabarwienie językowe, seplenienie, każdy szelest towarzyszący przewracaniu stronicy i wreszcie tykanie zegarka ręcznego, gdy przybliżymy go do mikrofonu. Nie należy stać zbyt blisko mikrofonu, ale w odległości ok. 30 cm. Wówczas można usłyszeć naturalny, a nie zniekształcony głos lektora. Jeszcze przed rozpoczęciem celebracji liturgicznej należy mikrofon ustawić na odpowiednią wysokość, tak aby uniknąć manipulacji nim podczas nabożeństwa, co wywołuje hałas i rozprasza słuchaczy.

Tekstów, którymi wierni modlą się wspólnie (np. Chwała na wysokości Bogu, Wierzę w Boga), nie powinno się odmawiać razem z nimi przez mikrofon, zagłusza to bowiem i przeszkadza modlitwie wiernych. Z tego samego powodu nie powinno się wraz z innymi śpiewać pieśni przez mikrofon. Albo rezygnuje się wtedy ze śpiewania, albo należy się cofnąć o jeden krok. Do mikrofonu należy mówić spokojnie i niezbyt głośno, tak jak mówi się w domu przy stole.

Naczynia liturgiczne i bielizna kielichowa

Kielich

Kielich należy do przedmiotów koniecznych do sprawowania mszy, które powinny być otaczane szczególnym szacunkiem, gdyż w nim po konsekracji znajduje się Krew Pańska. Wymaga się, żeby był on wykonany ze szlachetnego metalu, który nie podlegałby korozji i przynajmniej od wewnątrz powinien być pozłocony. W jego budowie wyróżnia się stopę, czarę i łączący je trzon.

Patena

Zazwyczaj ma kształt talerzyka i przeznaczona jest do przenoszenia konsekrowanej hostii. Są trzy rodzaje paten:

Patena **kielichowa** — to płaska patena, która należy do standardowego wyposażenia kielicha. Mieści się na niej tylko jedna lub kilka hostii. Patena **głęboka** — patena ta również należy do wyposażenia kielicha (gdy nie stosuje się pateny kielichowej lub gdy zachodzi potrzeba konsekracji komunikantów). Oprócz hostii mieszczą się w niej także komunikanty.

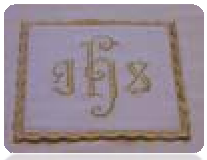
Patena **komunijna** — najczęściej wyposażona w uchwyt, trzymana przez ministranta pod brodą wiernego przyjmującego komunię. Na nią spadają cząstki Ciała Chrystusa.

Korporał

Korporał jest małym obrusem lnianym, na którym umieszcza się w czasie Liturgii Eucharystycznej dary ofiarne. Na korporale również przechowuje się i wystawia Najświętszy Sakrament.

Palka

Palka służy do przykrywania kielicha podczas sprawowania eucharystii. Wykonywana jest z podwójnie złożonego materiału, który zwykle jest usztywniony np. tekturką. Palka nie posiada znaczenia symbolicznego, a jedynie praktyczne – zabezpiecza znajdującą się w kielich Krew Pańską, np. przed owadami.

Puryfikaterz

Puryfikaterz jest ręczniczkiem służącym do oczyszczania pateny i wycierania kielicha przy udzielaniu komunii pod dwiema postaciami oraz po zakończeniu komunii, podczas puryfikacji.

Welon na kielich

Jest to tkanina (chusta) koloru białego lub koloru ornatu, którą nakryty jest kielich do momentu przygotowania darów ofiarnych. Ponownie kielich nakrywa się tym welonem po komunii.

Puszka (ciborium)

Puszka (*ciborium*) jest naczyniem do przechowywania Chleba Eucharystycznego. Pierwotnie była okrągłym lub kwadratowym pudełkiem, a w średniowieczu przybrała kształt przykrywanego kielicha. Natomiast Rytuał Rzymski zalecił, aby na puszkę nakładać sukienkę.

Ampułki

Ampułki są używanymi począwszy od starożytności naczyniami kształtem przypominającymi dzbanuszki, w których w czasie przygotowania darów przynosi się wino i wodę. Zwykle umieszcza się je na szklanej lub metalowej tacce.

Lawaterz

Lawaterz jest naczyniem używanym do obmycia rąk podczas ofiarowania (lavabo). Składa się on z dwóch części: naczynia z wodą w kształcie dzbanka i tacki, na którą spływa woda w czasie obmycia rąk. Niestety, lawaterz jest dość rzadko używany w liturgii – jego funkcję spełnia ampułka z wodą i zwykła tacka.

Ręczniczek

Ręczniczek jest kawałkiem płótna służącym kapłanowi do wycierania rąk podczas lavabo.

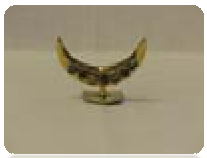
Vasculum

Vasculum to stojące blisko tabernakulum, wypełnione wodą naczynie, w którym kapłan dokonuje obmycia (tzw. ablucja) palców po zakończeniu rozdzielania komunii.

Monstrancja

Monstrancja jest naczyniem liturgicznym stosunkowo młodym, gdyż pojawiła się w kościele dopiero w XIV wieku wraz z rozwojem kultu Eucharystii. W monstrancji wystawia się Ciało Chrystusa do adoracji. Zwykle jest ona bogato zdobiona.

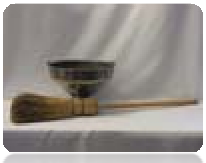
Melchizedek

Melchizedek jest to specjalny, wyjmowany uchwyt, za pomocą którego Ciało Chrystusa można odpowiednio umocować w monstrancji lub kustodii.

Kustodia

Kustodia jest naczyniem liturgicznym, w którym przechowuje się Ciało Chrystusa celem umieszczenia jej w monstrancji podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu. Uchwyt w którym umieszcza się Ciało Chrystusa ma kształt półksiężyca i dlatego nazywa się luną bądź melchizedekiem.

Kociołek

Kociołek to naczynie liturgiczne, które z zewnątrz wygląda jak wiaderko z metalowym uchwytem. W czasie liturgii służy do przenoszenia wody święconej podczas obrzędu pokropienia (aspersji) lub poświęcenia czegoś.

Kropidło

Kropidło to przedmiot liturgiczny służący do obrzędu aspersji (pokropienia). Możemy wyróżnić dwa rodzaje kropideł. Pierwszy z nich składa się z uchwytu, na którego końcu jest metalowa kula z małymi otworkami, w środku której znajduje się woda święcona. Natomiast drugi rodzaj posiada na końcu zamiast kuli włosie, które jest moczone w kociołku w celu pokropienia.

Łódka (nawikula)

Łódka to naczynie liturgiczne do przechowywania kadzidła. W czasie liturgii służy do przenoszenia kadzidła i zasypywania go w trybularzu. Kadzidło jest symbolem uwielbienia modlitwy i ofiary. Okadzanie osób lub rzeczy oznacza okazywanie im czci. Nawikulariusz (ministrant niosący łódkę) podaje łódkę po lewej stronie turyferariusza (ministranta niosącego trybularz).

Trybularz

Trybularz to naczynie służące do wykonywania okadzenia w czasie liturgii. Jest wykorzystywany przede wszystkim podczas adoracji Najświętszego Sakramentu i uroczystej eucharystii. Inna nazwa trybularza to kadzielnica. W trybularzu znajdują się węgielki, które kapłan posypuje kadzidłem.

Słownik

akolita posługa udzielana alumnom seminariów duchownych. Potocznie jest to ministrant niosący świece w czasie procesji.

akolitka świeca niesiona przez ministranta obok krzyża w czasie uroczystych liturgii (na czele procesji) lub podczas czytania ewangelii.

alba długa, biała szata (łac. *albus* = biały), sięgająca do kostek z długimi rękawami. Nazwa pochodzi od jej białego koloru, symbolizuje łaskę chrztu świętego.

ambona miejsce głoszenia i czytania Słowa Bożego.

ampułki naczynia na wino i wodę używane w czasie Mszy.

celebrans przewodniczy czynnościom liturgicznym na mocy władzy udzielonych święceń.

ceremoniarz osoba odpowiedzialna za przygotowanie i przebieg liturgii, zwłaszcza gdy jest ona sprawowana bardzo uroczyście, kieruje wykonywaniem czynności przy sprawowaniu liturgii.

ceroferariusz obok ministrantów światła, którzy niosą w procesji „akolitki", spełniana też bywa inna posługa światła – ceroferariusze niosą krótkie świece osadzone na drzewcu (mogą to być także pochodnie).

chrzcielnica miejsce udzielania chrztu i przechowywania wody chrzcielnej.

cingulum inaczej: pasek, sznur służący przepasaniu alby.

cyborium (łac. *cibo* = żywię; *ciborium* = puchar), zwane potocznie puszką, służy do przechowywania komunikantów poza mszą, zazwyczaj ma kształt kielichowaty, jest jednak większe od kielicha mszalnego.

homilia słowo kapłana skierowane do wiernych w czasie liturgii wyjaśniające usłyszane czytania biblijne.

hostia chleb wypiekany jedynie z mąki pszenicznej i wody, mający zwyczajowo postać płaskiego krążka, używany jako materia eucharystii. Czasem dla odróżnienia małe hostie, które służą do komunii wiernych, nazywa się komunikantami, nazwę hostia zastrzegając dla większych, z których komunię przyjmują przede wszystkim kapłani.

hymn uroczysta pieśń śpiewana na cześć Boga lub świętych.

kadzielnica (zob. trybularz).

kantor wykonuje śpiewy podczas liturgii, psalmy (ale zasadniczo nie psalm responsoryjny), pieśni. Prowadzi wspólny śpiew.

kielich mszalny należy do najgodniejszych naczyń liturgicznych, używany do mszy, w nim spoczywa postać eucharystyczna Krwi Pańskiej.

komża skrócona wersja alby, biała szata liturgiczna o szerokich rękawach, sięgającą do kolan, noszona zarówno przez służbę liturgiczną jak i przez wyświęconych szafarzy, jednakże nigdy pod ornatem czy dalmatyką; winna oznaczać czystość duszy.

korporał (łac. *corpus* = ciało) mały biały lniany lub płócienny obrus, rozkłada się go na ołtarzu w czasie mszy i wszędzie tam, gdzie ma być złożony Najświętszy Sakrament.

kustodia (łac. *custodire* – ochraniać) naczynie liturgiczne do przechowywania w tabernakulum hostii przeznaczonej do umieszczenia w monstrancji w ramach wystawienia Najświętszego Sakramentu.

lekcjonarz księga zawierająca fragmenty Pisma Świętego (czytania, psalmy responsoryjne, aklamacje przed ewangelią i ewangelie) odczytywane podczas Liturgii Słowa podczas mszy.

lektor posługa udzielana alumnom seminariów duchownych. W zgromadzeniu liturgicznym czyta czytania biblijne.

łódka naczynie stanowiące komplet z kadzielnicą (trybularzem), zawierające ziarenka kadzidła.

ministrant (łac. *ministrare* = służyć) osoba usługująca wyświęconym szafarzom (diakonowi, kapłanowi, biskupowi) w czasie sprawowania czynności liturgicznych.

mitra Uroczyste nakrycie głowy biskupa. Składa się ona z dwóch trójkątów połączonych opaską i dwiema wiszącymi z tyłu taśmami. W liturgii, w dzisiejszej formie, używana jest od XII wieku. Wykonana z kosztownych materiałów, haftowana srebrem i złotem lub wysadzana szlachetnymi kamieniami. Symbolika średniowieczna w dwóch jej rogach dopatrywała się symbolu obu Testamentów: Starego i Nowego.

monstrancja (łac. *monstrare* = pokazywać) naczynie liturgiczne służące do ukazywania Ciała Pana Jezusa wiernym, głównie w celu adoracji. Formy monstrancji zaczerpnięto od form relikwiarzy. Pierwsze monstrancje powstały w średniowieczu, gdy w 1264 roku ustanowiono święto Bożego Ciała. Ich kształty przypominają wieżyczki lub gotyckie kościoły, ale najczęściej mają kształt słońca otoczonego promieniami, krzyża bądź serca. Te typy monstrancji pochodzą z baroku i one występują obecnie w naszych kościołach. Najstarsza polska monstrancja została ufundowana przez Władysława Jagiełłę i jest przechowywana w Poznaniu w kościele Bożego Ciała.

Mszał Rzymski księga liturgiczna, którą posługuje się celebrans, zawierająca wszystkie teksty liturgii mszy świętej (za wyjątkiem czytań biblijnych).

nawa (łac. *navis* = okręt) środkowa część kościoła łącząca przedsionek z prezbiterium. W zasadzie jest przeznaczona dla wiernych. Ilość naw w kościołach jest różna: są jedno, dwu-, trzy-, pięcio- i siedmionawowe. Nawy oddzielone są od siebie przynajmniej optycznie kolumnadą, czyli szeregiem kolumn posiadających w zależności od stylu architektonicznego własne, nawowe sklepienia. Nazwa nawiązuje do łodzi św. Piotra, stanowiącej obraz całego Kościoła ludu Bożego. Apostołowie, a dziś papież i biskupi, wiodą Go po wzburzonych wodach świata do niebieskiej ojczyzny.

ołtarz stół, na którym składa się Najświętszą Ofiarę, czyli mszę świętą.

ornat szata liturgiczna wywodząca się od rzymskiego płaszcza, wkładana przez kapłana (biskupa) na albę i stułę, używana jedynie do sprawowania mszy. Ma kształt fartucha, zwieszającego się z przodu i na plecach, lub koła z otworem na głowę, okrywającego całą sylwetkę.

paliusz biała taśma wełniana, szeroka na około siedem centymetrów. Ma ona kształt naszyjnika o dwóch dodanych końcach, z których jeden opada na piersi, a drugi na plecy. Zdobi go sześć czarnych krzyżyków. Od V wieku nosili go papieże, a od XIII wieku arcybiskupi metropolici. Wręcza im go papież. Paliusz jest symbolem łączności metropolity z biskupem Rzymu. Jest też napomnieniem dla niego, aby przekazanej władzy używał na wzór Chrystusa − Dobrego Pasterza.

palka (łac. *palla* = zasłona) niewielki kawałek płótna lnianego, usztywniony, służy do nakrywania kielicha mszalnego.

paschał gruba świeca z wyrytym krzyżem, greckimi literami Ἀ i Ὠ, cyframi oznaczającymi bieżący rok i pięcioma czerwonymi ziarnami grana. Oznaczająca Chrystusa Zmartwychwstałego. Po raz pierwszy zapalana jest w czasie Wigilii Paschalnej, a następnie używana podczas mszy przez cały Okres Wielkanocny. Oprócz tego zapalana jest w czasie udzielania chrztu i w czasie liturgii za zmarłych.

pasek (zob. cingulum)

pastorał ozdobna laska używana przez biskupa jako symbol posługi pasterskiej otrzymanej od Chrystusa. Jej prototypu można szukać w starożytności, w lasce służącej do podpierania się bądź przedłużania zasięgu działania. Dlatego laskę uważano za symbol władzy. Od pastorału biskupa wcześniejsza była laska opata. Pierwszym opatem, który jej używał, był św. Kolumban (+ 615). Odtąd szybko się rozpowszechniała. Gdy chodzi o symbolikę pastorału, to jego zakrzywienie u góry oznacza troskę pasterską biskupa, którym ma odciągać wiernych od zła i zaprowadzić do dobra. Środkowa cześć oznacza podporę i symbolizuje służbę ludowi, umacnianie jego wiary. Dolna część pastorału, ostro zakończona, symbolizuje troskę pasterza w zachęcaniu, napominaniu, a nawet w karceniu. Kardynał Gulbinowicz, znany ze swej łagodności, ostrą końcówkę zastąpił w swym pastorale końcówka tępą gumowa osłonką. Papież od XI wieku używa pastorału prostego, zakończonego krzyżem równoramiennym.

patena pokryty szlachetnym metalem „talerzyk", służy do składania na nim hostii.

prezbiterium część kościoła, w której znajduje się ołtarz główny.

puryfikaterz (łac. *purifico* = oczyszczam) ręczniczek do wycierania (w trakcie ich puryfikacji) naczyń liturgicznych, w których znajdował się Najświętszy Sakrament.

puszka (zob. cyborium)

relikwie (łac. *reliquiae* = szczątki) kości świętych lub przedmioty, które miały styczność z Chrystusem Panem (przede wszystkim relikwie Krzyża Świętego) albo świętymi.

relikwiarz ozdobne naczynie, w którym przechowuje się relikwie.

responsorium powtarzane w dialogu wersety, najczęściej pochodzenia biblijnego, stanowiące odpowiedź na Słowo Boże.

rok kościelny/rok liturgiczny jest wspomnieniem i przeżywaniem zbawczych dzieł Boga dokonanych przez Jezusa Chrystusa. Rozpoczyna się od I Niedzieli Adwentu. W ustalonych przez przepisy liturgiczne, obchodzimy tajemnice Pańskie, począwszy od Wcielenia i Narodzenia, aż do Wniebowstąpienia i Zesłania Ducha Świętego. W pozostałe dni rozważamy życie chrześcijańskie, które znajduje swój kres w dniu powtórnego przyjścia Pana. Dlatego też Rok Kościelny nazywany bywa również Rokiem Pańskim lub Rokiem Zbawienia.

roraty śpiew na wejście podczas mszy wotywnej o Matce Bożej w Adwencie. Rozpoczyna się od słów: „*Rorate caeli desuper*" – „Spuście rosę, niebiosa, z góry". Stąd taką mszę nazwano roratami. Początki rorat w Polsce sięgają XIII wieku. Kościół na początku tej mszy pogrążony jest w ciemnościach. Pala się jedynie świece i lampiony. Dopiero po akcie pokuty, na śpiew „Chwała na wysokości Bogu" zapala się wszystkie światła w kościele. Dekoracja rorat przypomina zbliżanie się do uroczystości Bożego Narodzenia.

roratka w czasie rorat pali się obok ołtarza dodatkowa świeca z białą lub niebieską wstążką. Zwyczaj umieszczania tej dodatkowej świecy sięga czasów Bolesława Wstydliwego. Za jego panowania na początku Adwentu ludzie stawali przed ołtarzem katedry i powtarzali słowa: „Jestem gotów na sąd Boży".

Sanctissimum łacińska nazwa Najświętszego Sakramentu.

sedilia siedzenia dla celebransa i tych, którzy mu usługują. Znajdują się w pobliżu ołtarza.

stuła wąski, długi pas materiału zakładany przez kapłana na szyję podczas czynności liturgicznych. Jest znakiem świętej władzy kapłańskiej. Również diakon nosi stułę w czasie tych czynności, lecz zakłada ją przez lewe ramię. Kolor stuły dobieramy do koloru szat liturgicznych.

szaty litrugiczne ubierane przez biskupa, kapłana oraz ich asystę do sprawowania liturgii. Pierwsze wieki chrześcijaństwa nie znały ich. Sprawujący liturgię ubierali zwykle, chociaż bardziej uroczyste ubrania. Dopiero pod koniec VII w. celebrans zaczął przywdziewać szaty liturgiczne. Od czasów papieża Innocentego (+ 1216 r.) przyjął się zwyczaj używania szat liturgicznych w różnych kolorach, w zależności od obchodu i okresu liturgicznego:

biały − symbolizuje światło, czystość, niewinność, radość, świąteczny nastrój. Używany w uroczystości i święta niezwiązane z Jego męką, w Okresie Wielkanocnym, okresie Narodzenia Pańskiego, w obchody ku czci świętych wyznawców, podczas większości mszy obrzędowych, wotywnych o Bożych przymiotach i tajemnicach oraz mszach w różnych potrzebach;

czerwony − to znak krwi, walki, męczeństwa, a także kolor ognia. Używany w czasie obchodów liturgicznych męczenników i Zesłania Ducha Świętego, a także w święta Pańskie związane z męką Chrystusa;

zielony − symbol nadziei, odrodzenia, młodości. Używany w niedziele i dni powszednie w czasie zwykłym;

fioletowy − znak żałoby i pokuty. Używany w czasie Adwentu i Wielkiego Postu, przy sprawowaniu sakramentu pokuty oraz w liturgii za zmarłych (zamiennie z kolorem czarnym);

różowy − przewidziany jest na niedziele Gaudete (III Adwentu) i Laetare (IV Wielkiego Postu), jako rozjaśniony fiolet symbolizuje radość w okresie pokuty i oczekiwania. (obie nazwy łacińskie dotyczą radości).

tabernakulum (łac. *tabernaculum* = namiot, przybytek, świątynia) miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu w kościele. Umieszczane jest zazwyczaj na osobnej podstawie w pobliżu głównego ołtarza lub w osobnej kaplicy.

trybularz zwany popularnie kadzielnicą, używany od IV wieku w liturgii, naczynie liturgiczne przeznaczone do spalania w nim kadzidła, składa się z czaszy i ruchomej kopułki podnoszonej na łańcuszku.

welon okrycie wierzchnie celebransa w czasie uroczystego błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem. Jest to szata liturgiczna w postaci pasa materiału wkładanego na ramiona, przez który ujmuje się naczynie z Najświętszym Sakramentem (monstrancję, kustodię, puszkę) podczas jego uroczystego przenoszenia (np. w czasie procesji eucharystycznej), a także podczas błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem.

Bibliografia

PUBLIKACJE

1. Gruchlik D., *Znak i posługa światła w liturgii*, Kraków 2006
2. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Służby Liturgicznej*, Kraków 2009
3. Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, Poznań 1999
4. *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego oraz wskazania Episkopatu Polski,* Poznań 2006
5. Szczepaniec S., *Ceremoniał posług liturgicznych*, Kraków 1987

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

1. http://www.litrugia.pl
2. http://emaus.parafia.info.pl/